MATTHAEI GRIBALDI IVRISCON-SVLTI CHERIANI, IN

*florentiſſimo Patauino Gymnaſio iura ci-
uilia ex ordine profitentis, ſubtiles atq;
perutiles interpretationes in l. rerũ
miſtura, & l. ſi is qui pro
emptore de uſucapio.*

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

VENETIIS. M D LII.

MATTHAEI GRIBALDI IVRISCONſulti Cheriani, in florentiſſimo Patauino gymnaſio ius ciuile ex ordine profitentis, in philoſophicam Pomponij legem Rerum miſtura de uſucapio. Paraphraſis non contemnenda.

Sextus Pomponius.

RERVM miſtura facta, an uſucapionẽ cuiuſq; rei præcedentem interrumpat, quæritur. Tria aũt genera ſunt corporum, unum quod continetur uno ſpiritu, et græce ἡνωμένον uocatur, ut homo, lignum, lapis, & ſimilia; alterũ quod ex continentibus, hoc eſt ex pluribus inter ſe cohærẽtibus cõſtat, quod græce Συνημμένον uocatur, ut ædificium, nauis, armarium. Tertium quod ex diſtãtibus conſtat, ut corpora plura nõ ſoluta, ſed uni nomini ſubiecta, ueluti populus, legio, grex. Primum genus in uſucapione quæſtionẽ nõ habet, ſecundũ & tertium habent. Labeo in libris epiſtolarum ait, Si is, cui ad tegularũ uel columnarum uſucapionem decem dies ſupereſſent, in ædificiũ eas conieciſſet, nihilominus eum uſucapturũ, ſi ædificiũ poſſediſſet. Quid ergo ijs quæ nõ quidem implicantur rebus ſoli, ſed mobilia permanent? ut in annulo & gemma: in quo uerum eſt & aurum & gemmam poſſideri, & uſucapi, cum utrunq; permaneat integrum. De tertio uero genere corporum uidendum eſt. Non autem grex uniuerſus ſic uſucapitur, quomodo ſingulæ res, nec ſic quomodo cohærentes. Quid ergo eſt? Et ſi ea natura eius eſt, ut in adiectionibus corporũ maneat idẽ grex, non tamen uniuerſi

gregis ulla eſt uſucapio, ſed ſingulorũ animalium ſicuti poſſeſſio ita,& uſucapio nec, ſi quid emptum,immixtũ fuerit gregi augendi eius gratia, idcirco poſſeſſionis cau ſa mutabitur, ut ſi reliquus grex dominij mei ſit, hæc quoq; ouis: ſed ſingulæ cãm ſuã habebunt, ita ut ſiquæ furtiuæ erũt,ſint quidẽ ex grege, nõ tamẽ uſucapiãtur.

PLVTARCHVS in eo li.qui de præceptis cõiugali bus inſcribitur num. 35. a quo Pomponiũ hæc deſumpſiſ ſe putat Alciatus lib.ij.prætermiſſorũ ti.de uſucapio.tria corporũ genera ijs uerbis diſtinguit. Corpora philoſophi dicunt alia ex diſcretis conſtare,ut claſſem,ut exercitũ. Alia ex cõiunctis,ut domũ,nauẽ.quædã unita eſſe atque cõgenita,ut ſingula animalia.fere igitur connubiũ,quod ex amãtibus conſtat,unitum congenitumq; eſt: quod ue ro dotis procreandorumq; liberorum gratia fit,ex con= iunctis eſt. Concumbendi cauſa coniugium ex diſcretis, quos ſimul habitare,non ſimul uiuere arbitrari quiſpiã poſſit. hæc Plutarchus.Hanc corporũ diſtinctionẽ cõmo= de ſuſcepit Pomponius elegans iuriſconſultus, uolens de uſucapione earum rerum,quæ aliqua miſtura ſimul co= hærent pertractare. Primum ergo genus eſt eorum cor= porũ,quæ ſimplicia ſunt, & uno ſpiritu cõtinentur græ ce ἡνωμένα,latine unita ſeu cõgenita appellãtur.nã par= tes ipſæ ſimul cũ toto gignuntur,neq; p ſe unquã et ſeor ſum cõſiderantur.non.n digitus eſt niſi reſpectu manus, neq; manus niſi reſpectu brachij,& hæc omnia reſpectu totius corporis.nullo igitur ſpiritu diſtinguuntur,ſed ad unũ ſpiritũ tantũ,ideſt ad unam formã congenita ſunt. Cuiuſmodi ſunt omnia corpora,quæ nõ ab arte fiũt, ſed

a natura ipſa gignuntur, ut homo, equus, lignũ, lapis, & talia corpora ſimplicia, licet inſenſata, uno tamen ſpiritu a iuriſcõſultis cõtineri dicuntur: cũ ſpũs proprie rebus ui uis, & ſenſatis cõueniat, ut hic & l. in rem. §. quod non idẽ de rei uẽdi. quoniã quẽadmodũ ſpũs dat formã corpo ri organico digniori ſecundũ philoſophũ: ſic pro forma omniũ corporũ naturaliũ generaliter accipitur. Ideo cor pora ſimplicia unico tãtũ ſpiritu. i. unica forma cõſtare dicũtur ad differentiã cõpoſitorũ, quæ ex multis rebus di ſcretã ac principalẽ in ſe formã habentibus artificialiter aggregãtur. Cõpoſita. n. corpora ex multis ſpiritibus, ideſt formis principalibus cõſtãt. §. ſi duorũ Inſt. de re. diuiſio. Dicet aliquis, nõne manus, pes, digiti ſuas habent formas ſeparatas, ex quibus corpus naturale cõficitur? Reſpõdeo formas quidẽ habere, ſed acceſſorias et minime principa les. illa. n. a natura ad unũ principalẽ ſpũm, et ad unã præ cipuã & primariã formã congignuntur, nec unquã per ſe principaliter cõſiderantur. Nã ubi plura propter unũ, ibi unũ tantũ ait philoſophus. facit tex. in l. et ſi nõ ſunt §. perueniamus de au. & argẽ. lega. in rõne. ſui ſunt igi= tur pes, manus, digiti, partes congenitæ corporis organici, ut dictũ eſt, nec unquã habent per ſe rationẽ totius, uel corporis ſeparati: et cõſequenter corpus oẽ ex talibus con ſtãs ſimplex recte dicitur, et uno ſpiritu contẽtũ iuribus præallegatis. & huiuſcemodi corpora ſimplicia ſeu con= genita Alciatus græca uoce φυσικα uocat, ideſt natu= ralia. Natura enim non cõpoſita, ſed ſimplicia ſemper gi gnit corpora, & uno ſpiritu contenta. Ars uero ex ſimpli cibus corpora alia componit, quæ Alciatus ibidem τεχ= νικα græce appellari ait, ideſt artificialia: atque ita

hunc locum Pomponij ex ſententia quoq; Demetrij Chalcondilei reſtituendum probat, ut non ἡνωμένον καὶ συνημένον, *ideſt unitum & connexum legendum ſit: ſed ut dictũ eſt* φυσικὸν καὶ τεχνικὸν; *ideſt naturale & artificiale. ſed ego malim credere Plutarcho grauiſſimo authori, qui unita & connexa corpora uocat, a quo Pomponium huius loci argumentũ ſumpſiſſe idem Alciatus exiſtimat. Quare Alciati uerba ſcilicet naturale & artificiale, non reponenda arbitror, ſed potius interpretationis uberioris loco habenda: utraq; enim expoſitio uera eſt, neque a philoſophorum mente, uel phyſica ratione aliena. uerum prædictis non nihil pugnare uidetur Paulus in d. l. in rem. §. item quæcunque in fin. de rei uendi. ubi dicit ſtatuam uno ſpiritu contineri: & tamen ſtatua non naturæ, ſed artis opus eſt l. ſi ſtatuam de aur. & argen. lega. & patet ad ſenſum. nam ut ait propheta, ſimulachra omnia, opera manuum hominum ergo non poſſumus omne corpus ſimplex & uno ſpiritu contentum, naturale ſeu* φυσικὸν *(ut Alciatus uoluit) appellare? Ad hæc reſpondeo ſtatuam ad imaginem & relationem corporis naturalis humana arte fabricari, ideo uno ſpiritu contenta atque congenita corpora omnia dicemus, quæ uel ab ipſa natura gignuntur, uel ab arte ad imaginem naturalium exprimuntur. & ita ceſſat omnis difficultas.*

SECVNDVM *genus eſt eorum, quæ ex pluribus cohærentibus componuntur græce* συνημένα *latine coniuncta ſeu connexa dicuntur. Alciatus (ut ſupra relatum eſt)* τεχνικὰ *hoc eſt artificialia uocat. Natura enim*

talia corpora non producit, ſed ſimplicia & congenita tantũ: ars uero ex multis ſimplicibus formis unam cõponit cuiuſmodi ſunt domus, nauis, armariũ, & ſimilia, et hæc non uno ſed diuerſo ſpiritu continentur, ideſt diuerſis formis æque principalibus. Nam oẽs res, quæ ad cõponendum unũ corpus ab homine connectuntur, ſunt per ſe principaliter cõſiderabiles, propriam & primariã formam habẽtes, nec ad illud corpus naturaliter comparatæ, ſed etiam ad uſum ſuum principalem, ut uel per ſe uel ſimul cũ aliĳs rebus inſeruiant tolle exemplũ, domus ex tignis, cementis, columnis, clauis, & aliĳs ſimilibus conſtruitur; & tamen tignum, columna, ſunt corpora ſeparata et æque principalia, formã propriam atq; uſum per ſe habentia, etiam citra alterius rei miſturam uel compoſitionem. poteſt enim clauus muro affigi, ut aliquid appendatur, colũna erigi ut aliquid alligetur, tignum immitti non ut domum faciat uel nauẽ, ſed ut funem uel aliud quidpiã teneat. Et hac ratione diſtant res, quæ ad componendũ corpus adhibentur ab ĳs, ex quibus ſimplex et naturale corpus efficitur, cuiuſmodi ſunt pedes, manus, digiti ad corpus organicũ, uel ad eius ſimulachrũ, ſeu ſtatuã: ꝙ hæ nunꝗ per ſe principaliter cõſiderãtur, ſed ſemper propter aliud a natura cõparantur, nec a ſuo toto ſeparari queunt, ſed eius naturã & cõditionẽ perpetuo ſequuntur. Illæ uero, & proprium uſum habent, & per ſe (ut toties dictũ eſt) principaliter cõſiderantur. Breuiter, quæ corpus ſimplex efficiunt, nunquã partis nomen amittunt: quæ uero cõpoſitum ſtatuũt, ubi ſeparata fuerint, partes eſſe deſinunt, & totius nomen aſſumunt. ita ſenſit Vlpianus in. l. locus de uerbo. ſigni.

dum inquit quamlibet fundi portionem, fundũ dici poſſe, ſi eum locũ ſeparauerimus, ut per ſe, & ſeorſum poſſideatur. Vnum *præterea in hoc genere corporum compoſitorum perpetuo adnotandũ eſt, ꝙ omnia ex quibus unũ aliquod corpus cõponitur diuerſi generis ſunt. tũc enim proprie compoſitum aliquid dicitur, cum diuerſa genera in unum coeunt: nam hæc omnia accedunt, ut unã principalem formam conſtituant. porrò quicquid alteri accedit, uel alterius inſtrumentum eſt, diuerſi generis eſſe neceſſe eſt, ut eleganter probat* Paulus *in l. fin. de fund. inſtruc. legat. quem tex. ſubtiliter induxit* Dyn. *in. c. mora. de regul. iur. in. yi. ad axioma illud uulgatũ.* Diſponens *et diſpoſitum ſe ſub eodem genere non compatiuntur, & hac ratione hoc ſecundum genus compoſitorum a ſequẽti genere differt, ut mox oſtendemus.*

TERTIVM *genus eſt eorum corporum, quæ ex diſcretis ſeu diſtantibus conſtant, et nomine potius quàm re colliguntur: atq; ideo collectiua corpora recte appellãtur, ut chorus, familia, populus, legio, exercitus, grex, et ſimilia. & hoc eſt quod uoluit iuriſconſultus ibi, ut* corpora plura nõ ſoluta, ſed uni nomini ſubiecta. *et differt hoc genus a præcedenti in multis.* Nam *præcedens ex cohærentibus, & ſimul iunctis conſtat: hoc ex diſtantibus, & ſeparatis.* Illud *ex diuerſo genere conflatur, atq; ideo corpus* ἑτερογενέον *dicitur: hoc ex eodem genere conſtat, unde* ὁμογένεον *recte appellatur.* Illud *ex pluribus rebus connexis realiter educitur, & ſuis partibus ſenſibiliter integratur; atq; ideo totum integrale uocatur: hoc autem ex pluribus indiuiduis eiuſdem generis*

in unum nomen collectis efficitur, et totum collectiuum nuncupatur. Illud remota una parte integrali totũ corrumpitur: hoc autem remoto uno indiuiduo non extinguitur, ut infra ſuo loco fuſius dicetur.

HIS *ad declarationem terminorum præmiſſis, reliquũ eſt ſingula genera iuris diſpoſitione metiri; ut quid de unoquoque leges ſtatuerint, breuiter explicemus.*

CIRCA *primum igitur genus, quod ſimplex et cõgenitũ appellatur, Iuriſconſultus hic nihil definit, quaſi nullã difficultatẽ oſtẽtans. ſed nõ inutilis erit huius corporis interpretatio, in quo fit concluſio, quod omnia mẽbra, oẽsq; partes corporis uniti ſeu congeniti ſemper cum ſuo toto cõſiderantur, & eodẽ iure poſſidentur atq; uſucapiuntur d.l.in rẽ.§.itẽ quæcunq; de rei uẽdicatio. Vbi adiungens brachiũ alienũ ſtatuæ ſuæ per ferruminationẽ, ideſt confuſionẽ eiuſdem materiæ inſeparabilẽ, unum corpus indiuiduũ facit, & uno ſpiritu contentũ: & illud totũ cũ omnibus ſuis mẽbris uniformiter poſſidet, & acquirit; ut etiã ſi illud brachiũ aliquãdo abrumpatur, et fracta forte ſtatua ſeparetur, ad priorẽ tamen dominum nõ reuertatur, quia totius corporis naturã aſſumpſit, & eius cõditionem perpetuo ſequitur. Ratio patet. nã corpora ſimplicia, & congenita, uelut uno ſpiritu contenta, omnino indiuidua ſunt, & natura, & iuris diſpoſitione, ideoq; difformem non recipiunt determinationem. l. eum qui ædes in fi. ſupra eo. l. iiij. de lega. ij. qui igitur ſtatuam, uel aliud corpus ſimplex poſſidet, et uſucapite omnes eius partes, & omnia membra eodem iure ſimul poſſidet, & uſucapit.*

OPPO. de l.In quartā ad l. falcid. ubi idem corpus prælegatū uni ex hæredibus diuerſo iure cenſetur, partim iure hæreditario, partim iure legati. Item & de l. Papinianus. §. ſed nec impuberis de inoffi. teſta. ubi idem teſtamētū diuerſimode accipitur, ut teſtamētū patris, et ut diſpoſitio filij ad excluſionē et matris, et fratrū ipſius impuberis. Solutio, una et eadē res diuerſo reſpectu diuerſo iure cenſetur. Reſpectus tamen ad perſonas habendus eſt. diuerſitas enim perſonarum obiectarum diuerſum ius ſtatui facit. Cæterum reſpectu eiuſdem perſonæ nūquam idem corpus difformiter intelligi poteſt d. l. iij. de lega. ij.

OPPO. de l. legatarius in princ. de lega. i. ubi idem corpus ab hæredibus legatarij diuidi pōt, ut partim agnoſcatur, partim repudietur. Solutio ibi reſpectu diuerſarū perſonarū diuiſio fit, ſed totum eodem iure defertur, nam agnoſcenti partem totum accreſcit: quia ille ſolus legatarium in eo legato repræſentat, et potius per ius nō decreſcendi illud habere uidetur ſecundum Bartol. in l. re coniuncti num. 51. de lega. iij. & ſic in effectu in eadē perſona ſcindi non poteſt.

OPPO. de tex. in d. §. item quæcunq; in princ. de rei uendicatio. ubi brachium alienū additum ſtatuæ per plumbaturam, ideſt per collígationē alterius materiæ ſeparabilem à ſuo toto, diuidi pōt? Reſpondeo hæc oppoſitio nihil facit, quoniā tex. ibi loquitur de uēdicatione rei alienæ alteri corpori ſeparabiliter adiunctæ. Nos loquimur de uſucapione et dominij acquiſitione per legitimā

poſſeſſionē, concludentes brachium quouis modo ſtatuæ adiunctū, bona tamen fide poſſeſſum, cum ipſa ſtatua ſeu cum ipſo toto uniformiter uſucapi, et poſt completā uſucapionē ad priorem dominū minime pertinere: quod in corporibus cōpoſitis nō procedit, ut uſucapione totius cōcreti ſingulæ quoq; res per ſe uſucaptæ intelligantur, ut proxime in ſequenti genere dicemus. Proinde in hoc articulo ſic diſtinguendum eſt, aut res aliena corpori ſimplici & unius ſpiritus mala fide adiuncta eſt, et pōt a domino quandocunq; & indiſtincte uēdicari d.l. in rē. §. ſignū. cum glo. in uerbo deſcendit de rei uendicatio. aut bona fide poſſidetur, & tunc ſi per ferruminationē, ſeu inſeparabiliter iuncta eſt, uēdicari nō pōt, ſed ante uſucapionem actione in factū ad æſtimationē agetur d. §. item quæcunq; uerſic. non idem. ſi uero per plumbaturā, ideſt per colligationem ſeparabilem addita fuerit, ante uſucapionem poterit quandocunq; uendicari d. §. Itē quæcunq; in princ. & uerſic. plumbatura uero. & hæc de primo genere ſufficiant.

CIRCA ſecundum genus, quod ex multis rebus diuerſæ formæ ac ſpiritus cōponitur, quod etiā artificiale uocatur. Prima ſit concluſio, ꝙ uſucapto toto ſingulæ res cohærentes uſucaptæ nō intelliguntur, tex. eſt hic & in d.l. in rem. §. fi. de rei uēdicatio: & in l. eū qui ædes ſupra eo. & ideo diſſoluto toto corpore cōpoſito poterūt dictæ res quandocunq;, etiam poſt uſucapionem totius, a uero domino uendicari iuribus prædictis & l. ij. C. de rei uendicatio. Ratio huius concluſionis nō inſubtiliter reddi pōt. Nam qui unum corpus compoſitum uel unū totū

integrale poſſidet,uni tantũ rem animo tenet, puta do=
mum,uel nauẽ in cõcreto, nõ etiã ſingulas res cohærẽtes.
unius enim intẽtionis unus eſt finis, & una cauſa plures
effectus æque principales producere nõ põt l. ꝙ Labeo de
cõpenſatio.Igitur qui domũ poſſidet, nõ intendit tigna,
colũnas,& cemẽta,ex quibus illa cõponitur p ſe poſſide=
re.alioqui una & eadẽ res eodẽ tẽpore bis et difformiter
poſſideretur,atq;uſucaperetur,ſemel in cõpoſito,ut pars;
rurſus ſeparatim,& per ſe,ut totũ:in cõpoſito,ut res im
mobilis;rurſus per ſe,ut mobilis,quod abſurdũ eſt,& na
turæ, ac legibus repugnans d.l.eum qui ædes ſupra eo.
Sic excluſa fuit legataria, quæ eodem tẽpore, ut nupta
& innupta admitti uolebat l.mulieri,& l.Titiæ de cõdi
tio.& demũ.glo.in l.ſi Titio de lega.ij.& hoc eſt,quod
uulgo dicitur,contrariũ ſibi ipſi nõ audiri l.I.C.de furt.

5. PRAEDICTA tamen cõcluſio ſingularem,& ad=
modũ notabilẽ recipit limitationẽ;ut non procedat,quã=
do res mobilis eſſet penè uſucapta,& poſtea in ædificiũ
coniecta: quia tunc modici tẽporis momentum nõ conſi=
deratur;quinimo ipſius rei ſimul cũ poſſeſſione totius ag
gregati cõpletur uſucapio argumẽto l. ſi fundũ de fund.
dotal.& l.cœptã ſupra eo.benefacit dictũ Bald.in c.fi.in
iiij.col.de præſcriptio. relatum per Iaſo. in l. ſi is qui pro
emptore num.53.ſupra eo. ꝙ præſcriptio intra pauciſſi=
mos dies perficienda habetur pro completa,quia propter
modicũ momentũ tẽporis non debet uitiari longi tẽporis
tractus: et potẽtia propinqua actui pro actu quodãmo=
do reputatur l.pen.de mili.teſtamẽ.& licet Iuriſcõſultus
hic decẽ dierũ mẽtionẽ faciat,ea uerba narratiua eſſe ar

bitror, nó diſpoſitiua; et ad exemplũ magis quàm ad ius
referri l.regula de iu.& fur. igno. Quantitas ergo tem=
poris ad cóplendam huiuſcemodi rerũ mobilium uſuca=
pionem iudicis arbitrio relinquitur l.i.de iure deliberan.
d.l. ſi fundum de fund. dotal. Non omitto tamen decen
dium hic expreſſum fuiſſe pro modico tempore, ut in l.
promiſſor de conſti.pecu.iunc.l.quod dicimus de ſolutio.
& quãuis in numeris, et tẽporibus iuris poſitiui cõcludẽs
ratio aſſignari nõ poſſit l.i.§.pueritiã cũ glo.in uerbo ra
tus de poſtulan. tamen numerus denarius, quia cõplemẽ=
tũ eſt totius numeri, quandã habet emphaſim, & ſacer,
ac diuinus numerus dicitur, & in iure noſtro frequen=
tius uſurpatur. Nã decendiũ appellationi cõceditur, ut in
Auc.de appellatio.§.i. Itẽ cõdẽnatis ad ſoluendũ d.l.ꝙ di=
cimus et d.l.promiſſor. Itẽ contumaci ter citato l.ꝑ inter=
uallũ de iudi. ubi mox fieri dicitur, quod intra decendiũ
fit. Itẽ ultra decimũ menſem partus non eſt legitimus l.
Gallus in princ. de lib.& poſth.& in Auc.de reſti.& ea
quæ in undeci. men parit.§.i. unde Vergil. Matri longa
decẽ tulerunt faſtidia mẽſes Itẽ decimo anno præſcriptio
immobiliũ inter præſentes abſoluitur to.ti.C.de præſcri=
pt.lógi tẽpo. Inſt. de uſucapio.§.i. Itẽ decimus fluctus cæ
teris omnibus maior, & potentior obſeruatus eſt ad per
niciem, uel ſalutẽ nauigantiũ. Vnde Ouid.de triſti.lib.i.

Qui uenit hinc fluctus, fluctus ſupereminet omnes,
Poſterior nono eſt, undecimoq; prior.

Idẽ Metamorph.lib.xi. Sic ubi pulſarunt celſi latera ar=
dua fluctus. Vaſtius inſurgens decimæ ruit impetus un=
dæ: Nec prius abſiſtit feſſam oppugnare carinam,
Quàm uelut in captæ deſcendat mœnia nauis. Item

Lca. lib. 5. Hæc fatum decimus (dictu mirabile) fluctus Inualida cum puppe leuat. Item Sillius lib. xiiij. Non aliter Boreas Rhodopes a uertice præceps, Cum ſeſe immiſit, decimoq; uolumine pontum Expulit in terras. Item Ouidius in Faſtis de eodem numero.

Annus erat decimum cum luna receperat orbem,
Hic numerus magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti per quos numerare ſolemus,
Seu quia bis quino fœmina menſe parit:
Seu quod ad uſq; decem numero creſcente, ſecundum
Principium ſpatijs ſumitur inde nouis.

CIRCA tertium genus ex diſcretis ſeu diſtantibus, conſtans fit concluſio, ꝙ totum collectiuum in concreto uſucapi non poteſt, ſed ſingula indiuidua per ſe conſiderantur, & uſucapiũtur. d. l. in rem. §. Item uerſi. At in ijs corporibus de rei uendica. & Ideo ſi uitioſa aliqua pars concurrat, illa non uſucapietur. Item ſi quid poſtea tali corpori collectiuo addatur, per ſe uſucapietur, nec poſſeſſiõis cauſa ex titulo uniuerſali mutabitur, ut hic & d. §. item. Ratio in promptu eſt, quoniã & ſi plura indiuidua in unã uocẽ ſeu denominationẽ cõcurrãt, uere tamen per ſe ſubſiſtunt, & ſingula ſuã propriã ſpeciem atq; naturam conſeruant, ut inquit Paulus in d. §. item. facit tex. in l. ſi chorus de lega. iij. ubi legato choro perinde eſt, ac ſi ſinguli homines legati fuiſſent quãtum ad omnia, uno excepto, ſcilicet unitate legati, nam una uox unum legatũ facit, ut a legatario diuidi, & partim agnoſci nõ poſſit l. ij. iiij. & . yi. de lega. ij. & licet Bartol.

ex illo tex. collegerit, idem operari genus in ſuo genere, quod ſpecies in ſua ſpecie: hoc tamen inde nō recte deducitur. nō enim tex. ille de genere loquitur, ſed de termino ſeu nomine collectiuo, quod a termino generali longe differt. nā genus de multis ſpeciebus prædicatur l. ij. §. i. cum glo. in uerbo in creditum ſi cert. pet. & cuilibet ſpeciei ineſt nomen ſui generis per conſequētiam & poſitionē, quia poſita ſpecie ponitur & genus, ut homo eſt, uel leo eſt, ergo animal l. ſi quid earum. §. inter emptum cum glo. in uerbo paratum de lega. iij. Sed collectiuum nomen non ſpecies, ſed indiuidua complectitur: non de illis prædicatur, ſed in ipſa reſoluitur: non ineſt cuilibet indiuiduo collecto per conſequentiā uel poſitionem, ut genus, ſed pluralitatem perpetuo requirit, ut nomen cōſiſtat. neq; enim ut poſito homine ponitur animal, ita poſita oue ponitur grex: nec ſequitur cātor eſt, ergo chorus: miles eſt: ergo legio uel exercitus, quēadmodum bene ſequitur, homo eſt, ergo animal. proinde ex prædicta l. ſi chorus ſic melius colligi & adnotari poſſet. Idem operatur collectiua locutio, uel termini collectiui prolatio, q̄ ſingularis indiuiduorum expreſſio uel enumeratio.

DIFFERT autem hoc ultimum genus collectiuum a præcedenti genere compoſito, quoniam illud in ſuo toto concreto poſſidetur, uſucapitur, & uendicatur: hoc aūt uendicari quidem poteſt, ſed non uſucapi, ut hic & l. i. §. fin. de rei uendicatio. & licet nōnulli cōtrariū uoluerint: quod immo totū collectiuū poſſit uſucapi, quia poteſt uendicari ut Io. & Accurſius hic in uerbo ſingulæ: tamen a uerbis Iuriſconſulti non eſt ceceden=

dum,dicentis nullam eſſe uniuerſi gregis uſucapionem. alioqui ſequeretur abſurdum,quod quis eodem tempore eandem rem, ſeu idem indiuiduum bis & difformiter uſucaperet: ſcilicet in uniuerſo & ſingulariter,uel ut totum et partem.Item quod per ſe ob ſui uitium uſucapi non poſſet,cum cæteris in uniuerſo tranſiret argumento l.quædam de acqui.re.domi.& l.In modicis de cõtrahen.emptio.cum ibi not.& ſic nunquã huic legi locus eſſet.Quare concludo totius collectiui in uniuerſo nullam eſſe uſucapionem.Item unam & eandem rem eodem tẽpore bis et difformiter uſucapi non poſſe.Item quæcunq; per ſe uſucapiuntur in concreto non uſucapi:& contra, quæcunq; in compoſito ſeu miſtim uſucapiuntur, per ſe ſeparatim non poſſideri nec uſucapi, ut hic & d.l.eum qui ſupra eod.

NON obſtat quod totum collectiuum, uelut grex, poteſt uendicari d.l.1.in fi.cum l.ſeq.de rei uend.quia reſpondeo,quod uendicatio eſt uniformis ad arbitrium actoris: uel enim totũ petit,uel partẽ duntaxat, nõ utrũq; ſimul & difformiter,ut in uſucapione contingeret,quæ nõ ſolũ ab intentione hominis,ſed etiam a diſpoſitione legis regulatur l.iij. ſupra eo. & ſic diuerſa ratio diuerſitatem iuris inducit l. interpoſitas.C.de tranſac.l.fina. de rit.nuptia. cum uulgari. Laus deo.

Gribaldus Paduæ dictabat Calendis Iunij. 1 5 5 2.

MATTHEI GRIBALDI

Iuriſconſulti Cheriani, ius Cæſareum in cele= bri patauino Gymnaſio ex ordine profiten tis, in l. ſi is qui pro emptore, de uſu= capione perutilis interpretatio.

IVLIVS PAVLVS PATAVINVS

Secundum uulgatam editionem.

SI ïs qui pro emptore posſidebat, ante uſucapionē ab hoſtibus captus ſit, uidēdū eſt an hę redi eius procedat uſucapio? nā interrumpitur uſucapio, & ſi ipſi reuerſo nō prodeſt, quēadmodū hære di eius proderit. Sed uerū eſt eū in uita ſua deſiiſſe posſidere, ideoq; nec poſtliminiū ei prodeſt ut uideatur uſucepiſſe. Quòd ſi ſeruus eius qui in hoſtiū poteſtate eſt emerit, in pendenti eſſe uſucapionē Iulianus ait, nā ſi dominus reuerſus fuerit intelligi uſucaptū, ſi ibi deceſſerit dubitari, an per legem Corneliā ad ſucceſſores eius pertineat, Marcellus poſſe plenius fictionē legis corneliæ accipi, quemadmodū. n. poſtliminio reuerſus plus iuris habere pōt in ïis quæ ſerui egerūt, quàm in ïis quæ ꝑ ſe uel per ſeruū posſidebat cū ad hoſtes ꝑuenerit? nam hęreditates in quibuſdam uice ꝑſonæ fungi receptū eſt, ideoq; in ſucceſſoribus locū nō habere uſucapionem.

HAEC ſunt uerba legis cōmuniter publicata, quæ quàm perperā et inemēdate hactenus apud omnes re cepta ſint, ex ſequentibus commentarijs deo bene fa uente, luce clarius apparebit.

AD quorū euidentiam præmitto ius ciuile ſemper in hoc ſollicitū fuiſſe, atq; perpetuo aduigilaſſe ut ſta tum ciuium romanorum pro republica pugnantium integrum & incolumen conſeruaret, neq; enim Iuris aut æquitatis ratio patitur cuipiam officium ſuum damno uerti. l. ſed ſi quis ex ſignatoribus quemad. te ſta. aperi. l. ſi ſeruus. §. ꝙ uero de furtis. proinde captis ab hoſtibus ne eorum iura captiuitate læderentur, du plici remedio ſuccurſum eſt, Cūq; id per ueritatem lex efficere non poſſet, ſuadente æquitate per imaginē in troduxit: ſicq; poſtliminij & legis Corneliæ fictiones in troductæ ſunt. §. ſi ab hoſtibus Inſt. quib. mod. ius patr. pot. ſol. l. poſtliminij & l. poſtliminium de capti. et po ſtli. re. l. lege cornelia de teſtamen. Qui enim in bello pro republica ceciderunt, per gloriam perpetuo uiuere intelliguntur. §. ſed ſi in bello Inſt. de excu. tuto. l. bello amiſſi. ff. eod. tit. & qui apud hoſtes captiui moriun tur, per legem corneliam iam ante captiuitatem libe ri & ciues deceſſiſſe putantur. l. in omnibus & l. bona in princ, de capti. Qui uero ab hoſtibus ad ſuos re uertuntur, retro in ciuitate ſemper fuiſſe iure poſtli minij exiſtimantur: & perinde omnia eis iura integra conſeruantur, ac ſi capti ab hoſtibus non fuiſſent. d. l. poſtliminij & d. l. retro de capti.

SECVNDO præmitto legem nõ fingere niſi ubi æquitas uel neceſſitas ſuadere uidetur. l.ij.de capti.l. ſciendum.l.deniq; & l.nec utilem ex quib.cau.malo. & ideo ad conſeruationem iuris iam quæſiti, & ubi de damno uitando tractatur, etiam in factis lex fictio nẽ inducit. Cæterũ ad aliquid de nouo acquirẽdũ præſertim cũ de lucro aut uoluptate tractatur, legis fictio nõ procedit.d.l.ſciẽdũ & l. nec utilẽ et.d.l.in bello.§. factæ & l.Cũ duæ.§.i.de capt.et ideo nauibus longis atq; onerarijs pp belli uſum poſtliminiũ eſt, nõ piſcatorijs uel actuarijs uoluptatis cauſa paratis.d.l.ij.de capt.

TERTIO Præmitto triplicem eſſe fictionis ſpetiem ſcilicet inductiuam, priuatiuam, & translatiuã, inductiua fictio eſt, per quam lex fingit aliquid eſſe quod non eſt, ueluti ſtipulationem in contractu dotis interueniſſe, quæ uere omiſſa fuit.l.uni.in princ.C.de rei uxo.actio. & pupillarem ſubſtitutionem ubi ſola uulgaris expreſſa eſt, niſi uoluntas teſtantis refragetur.l.Iam hoc iure de uulga. & in utero conceptum pro nato, & in poteſtate parentis.l.qui in utero de ſta. homi. Priuatiua per quã aliquid fingitur nõ eſſe quod eſt, ueluti Monachum, ſeruum, deportatum, & ſimiles qui uere & naturaliter uiuunt mortuos eſſe, ſcilicet quo ad iuris ciuilis effectus.l.deo nobis C.de epi.& cleri.l.quod attinet & l.ſeruitutem de regu.iur.l. prima.§.pen.de contratabul.l.i.C.de hære.inſtitu.& hæ duæ de præſenti ad præſentẽ ſtatum reſpiciunt. Translatiua eſt per quam de præſenti fingitur in præteritũ, ueluti retro liberum in urbe fuiſſe, qui nunc eſt, et diu

defunctum qui nunc deceſſit, & pridem natum qui nuper editus eſt.d.l.retro & .l.in omnibus de capti.l. Gallus. *§.ſi eius cum ibi nota.de libe.& poſthum.hæc autem fictio duo extrema habilia requirit, ſanè extremum præſens, a quo fictio initiũ capit habile actu, ideſt uerum & exiſtens.Itẽ extremum præteritum uel (ut appellant)ad quod habile potentia:& ſic primum extremum debet eſſe uerum,et ultimum poſſibile .* Ra*tio primi,quoniam non ſubſiſtente fundamẽto ueritatis nihil uere aut ficte ſuperſtrui poteſt.c.cum* Paulus. *1.q.1.l.egi tecum ubi* Caſtren.*not.de excep.rei iudi.*Nã *a primo fit productio ad ſecundum extremũ,& quod uere non eſt produci nõ poteſt.l. ſed ſi manente de precario.*Ratio *ſecundi eſt, ne lex ultra naturæ potẽtiam aliquid moliri uideatur,nam quod natura negat lex attentare nec audet:et ꝙ in uniuerſum per rerũ naturam adinaton eſt,id nulla arte effici poteſt.l.ubi repugnantia.§.1.de regu.iur.l.hæredes.§.an ea,famil. herciſ. § . minorem natu* Inſt.*de adoptio. cum uulga.*

QVARTO *præmitto omnem legis fictionẽ induci,ut per eá aliquis iuris effectus immediate ſequatur,non ut aliud factum inde reſultet.nõ enim æquũ aut rationi conſentaneum uidetur multiplex factum eodem caſu & reſpectu fingere,& multa ſpecialia cõtra ueritatem cumulare.d.l.deniq; & .d.§.factæ , & l.1.cum ibi not.*C.*de dot.promiſſio.& .l.cum poſt.§.gener de iu.doti.*Sufficit *enim ſi cui uel in modico faueatur,& aliquid de iure ſtricto remittatur.l.tutores. §. 1.de admi.tuto.l.tutori* C.*de nego.geſt.l.generali* C. *de*

ſacro.eccle.l. ſi quando C.de inoffi.teſta. quemadmodum igitur ex actu tacito uel præſumpto non oritur præſumptio, nec fit extẽſio ſecundũ gl. Bal.et Alex.in l.1.in uerbo ſi quis quod quisq; iuris. Deci. in conſil. 416.in teſtamento col.pen.uolu.iij. Sic ex actu ficto alia facti fictio non procedit. & prædicta uera ſunt, ubi de principali fictione tractatur, cæterum in conſequentiam multiplex fictio toleratur, quoniam cõſecutiui effectus neceſſarij ſunt, et ex natura actus prodeunt, ideoq; nec a iure conſiderantur, neq; ullam habilitatem extremorum per ſe requirũt.d.l.qui in utero de ſta.homi. Vbi is qui fingitur natus etiam in poteſtate per conſequentiã intelligitur tradit hic Bart. & nos infra plenius attingemus.

QVINTO præmitto duplicẽ modũ poſſidẽdi, ſeu duplicem poſſeſſionis qualitatem: alteram quæ animo proprio ipſius poſſidentis retinetur, qualis eſt poſſeſſio quam dominus per ſe ipſum uel colonum uel ſeruum extra cauſam peculiarem habet: nã animo domini et alieno corpore ſeu miniſterio cõſeruatur.l.3.§.quod ſi ſeruus &.§.ſaltus et.l.quod meo ſupra de acquiren. poſſeſſio. Alteram uero, quæ alieno animo et corpore retinetur, ueluti per ſeruos aut filios ex cauſa peculiari.l. peregre.§.quæſitum de acquirẽ.poſſ. l.pen. de capti. & prior quidem poſſeſſio non peculiaris niſi ſciente domino acquiri & retineri non poteſt.nimirũ quæ ab ipſius animo perpetuo dependet.d.§. quæſitũ &.l.ij.in fi.pro ſoluto &.l.ij.§.procuratorem uerſi. cæterum infra pro empto.quicquid glo.Bartol. & ſe- contra bo

quaces aliter ſenſerint in .l.i.§.itē acquirimus de ac=qui.poſſ.ut & infra fuſius oſtendemus. Peculiaris au tem.poſſeſſio utilitatis gratia etiam ignoranti domi=no acquiri & conſeruari poteſt, ne ſcilicet peculij con=ceſſio inutilis redderetur interpellata omni momento & actu domini uoluntate.d.§.quæſitum.

SEXTO & Vltimo præmitto hanc legē ſiue Paulo ſiue Caio aſcribatur, adeo perperā & obſcure fuiſſe conceptam ſiue id compilatorum, ſiue librariorum culpa contigerit, ut uarie a doctoribus noſtris & legatur, & intelligatur: nec ex eorum uel interpretum dictis ullus ſanus et explicatus ſenſus colligi poſſit. Nam principiū uſq; ad uerſi. (quod ſi ſeruus) nullā habet difficultatem. Cæterum a dicto uerſic. uſque in finem legis propter literæ defectum, in qua nonnulla uerba neceſſario deſiderari uidentur, interpretes & doc. plurimum uariarunt. Quidam enim textum in finalibus uerbis affirmatiue legunt, & uerſiculum quēadmodum &c. non interrogatiue ſed comparatiue, quā nos opinionem ut pote ueriorem ſemper amplexi ſumus, & aperta ratione deffendimus. Alij uero dictionem illam quemadmodum interrogatiue accipientes, et Marcello impingentes, literam negatiuam crebriore calculo ſtatuerunt hoc modo, & ideo hæredi non procedere uſucapionem quam ſententiam, licet magis communem, euidentiſſimis rationibus conuellemus.

DIVIDITVR *principium huius legis uſq; ad §. ſi ſeruus, in duas partes, in prima uſq; ad uerſicul.* (quod ſi ſeruus) *iuriſconſultus de amiſſione poſſeſſionis nō peculiaris diſſerit, in ſecunda à prædicto uerſi.* ꝙ ſi ſeruus *uſq; in fi. de peculiari poſſeſſione pertractat tam iure poſtliminij quàm legis corneliæ fictione ſeruanda.*

HOC *breuiter intendit, captiuitate poſſeſſoris poſſeſſio non peculiaris amittitur, & Vſucapio interrumpitur, nec poſtliminio aut lege cornelia reparatur: poſſeſſio uero peculiaris, & cætera iura tam poſtliminio quàm lege cornelia conſeruantur.*

FACTI *ſpecies iuniorum gratia ſic fingi poteſt. Titius ciuis Romanus rem non peculiarem bonafide emptam per ſe uel alium poſſidebat, uſuq; capiebat: interea pro republica pugnās, & ab hoſtibus captus, poſt dies aliquot hoſtium poteſtatem euaſit: utrum dimiſſus, an ui doloue elapſus nihil intereſt. l. nihil de capti. & ita ad ſuos reuerſus eſt. neque enim ſatis ab hoſtibus effugiſſe niſi animo ad ſuos reuertēdi et perpetuo commorandi ut ibi dicitur. Ex præmiſſo themate in prima parte duplex quæſtio propoſita eſt: prima utrū reuerſus fictione poſtliminij omnia iura ſua priſtina ita recuperauerit, ut etiam poſſediſſe atq; uſucæpiſſe perpetuo uideatur. ſecunda ſi idem apud hoſtes deceſſerit, utrum eius hæredi poſſeſſio & uſucapio legis corneliæ fictione conſeruentur. Ad hæc Paulus reſpondit captiuitate poſſeſſoris in rebus nō peculiaribus ſtatim poſſeſſionem amitti, & uſucapionē interrumpi; et con*

ſequenter neq; ei reuerſo poſtliminium, neq; hæredibus eius legem corneliā prodeſſe. Dubium faciebat in hac prima parte, quoniam poſtliminium reponit captiuum ab hoſtibus reuerſum in priſtinum integrūq; ſtatum omnium Iurium ſuorum perinde ac ſi captus nūquam fuiſſet. l. poſtliminij in princ. & l. in bello. §. codicilli in fi. de capti. Ideoq; reuerſus ſtatim ius poſſeſſionis & uſucapionis recuperare deberet. Ratio decidendi fuit, quoniam fictio poſtliminij iura duntaxat, quæ in pendenti manebant, reſtituit. d. l. poſtliminij & d. §. codicilli & l. bona de cap. Poſſeſſio autem ſuſpendi non poteſt, quoniam magis facti, quā iuris eſt. l. i. §. Si uir uxori de acqui. poſſe. l. i. §. Sceuola ſi quis teſta. liber eſſe iuſſ. fu. l. deniq; ex quib. cau. maio. et latiſſime probauimus in. l. naturaliter. §. nihil commune eod. ti. & infra deo dante aliquot argumentis euidentiſſimis cōfirmabimus Ideoq; captiuitate protinus interrūpitur nec poſtliminio reparatur. d. l. deniq; & d. §. facte & conſequenter ſublata poſſeſſione tollitur uſucapio, ipſius poſſeſſionis effectus inſeparabilis. l. ſine poſſeſſione ſupra eo. Quare autem facta non ſuſpendantur, quemadmodum & iura, infra ſuo loco dicemus.

IN ſecunda quæſtione primæ partis dubium faciebat, quoniam & ſi ipſi captiuo reuerſo poſtliminiū quo ad poſſeſſionem et uſucapionem nō prodeſſet, attamen lex cornelia eius hæredi prodeſſe deberet. Tum quia lex cornelia (ſecundum Marcellum) plenius operatur, quám poſtliminium, ut in ſecunda parte communiter legitur, Tum etiam quoniam poſſeſſio natu-

rali morte poſſeſſoris interrupta adhuc eius hæredi cõtinuatur, uſucapio q; procedit.l.poſſeſſio infra eod. §. diutina inſt.de uſucap. Ratio decidendi fuit, quoniam non magis hæredi fauendum eſt, quàm defuncto.l. in omnibus officijs.§.non debeo de regul.iur. igitur ubi poſtliminium defuncto nõ profuiſſet, lex cornelia eius hæredi prodeſſe non debet, ne melioris ſit conditionis cauſatum quàm ſua cauſa.d.§.non debeo & auc. multomagis C.de ſacro.eccle.bonus tex.in.l.nuper uer ſic.ſatis enim abſurdum C.de natu.libe.& generaliter omnia ad hæredem captiui pertinent, quæ ipſe habiturus eſſet ſi poſtliminio rediſſet.d.l.bona uerſi. apparet de capti.non obſtat ꝙ lex cornelia plenius (ſecundum Marcellum) operetur quàm poſtliminium, quoniam reſpondetur Marcellum non id uoluiſſe, neque eius uerba ſic interpretanda eſſe, porrò qui intellexerit legem corneliam plenius accipi poſſe, quàm ſcilicet nonnulli iuris prudentes exiſtimarent: nempe qui Iuliano referẽte temere dubitabãt, an lex cornelia in peculiaribus locum haberet ubi poſtliminium militabat; cum tamẽ notiſſimi iuris ſit eiuſdem poteſtatis eſſe legem corneliam in hærede, cuius poſtliminium in defuncto fuiſſet.d.l.bona &.d.§.ſi ab hoſtibus inſt. quib. mod. ius pat.pot.ſol. Parum etenim fuiſſet defunctofauere dũ uiueret, & nullam præterea ſui hæredis rationem habere: cum plerunq; homines non tantum ſibi ſed et hæredibus ſuis caueri conſuli q; deſiderent.l.ſi pactũ de probatio.l.ſcripto unde libe.

SVCCESSIVE *quæſitum fuit, & hoc in ſecunda parte legis an ſaltē poſſeſſio ante uel poſt domini captiuitatē per ſeruos uel filios peculiariter acquiſita poſtliminio et lege Cornelia cōſeruaretur?et ab omnibus in poſtliminio affirmatū eſt: quo uero ad legē corneliā Multi(ut Iulianus ait) dubitarunt.et dubitādi ratio fuit,quoniā nō æque fauendū uidebatur hæredi, qui de republica nihil meritus fuiſſet,atq; ipſi defuncto qui pro patria pugnando ſeruus hoſtiū factus eſſet.d.l.poſtliminij.§.in parte de cap.Verū Marcellus doctiſſimus iuriſcōſultus,qui in Iulianū notas edidit.l. uerū.§.ſciendū et.§.ſeq.de min.l.ſi pupillus de acqui. hæred.l.Marcellus de uerb.ſigni.(tantū abeſt ut ipſe a Iuliano corrigatur,ut doct.noſtri perperā opinātur)dixit legē Corneliā plenius accipiendam quàm illi exiſtimarent, & conſequenter non modo poſtliminium ſed & legem corneliam in peculiaribus locum habere.& decidendi ratio fuit ſecundum Marcellum, quoniam quemadmodum plus iuris habet dominus poſtlimio reuerſus in Iis quæ ſerui eius peculiariter egerunt,quā in his quæ Idem per ſe uel ſeruos non peculiaiter poſſidebat: ſic & hæreditas quæ multis in caſibus perſonam defuncti repræſentat.l.hæreditas in multis de acquiren. rerum domin. plus quoque iuris in peculiaribus habet,quàm in non peculiaribus.Igitur in Iis etiam hæredi poſſeſſio & uſucapio continuante fauore & contemplatione defuncti, cuius plurimum intereſt ſucceſſorem habere per quem eius honor & memoria conſeruentur.l.& quia de interrogat. actio.l.liberorum in fine de uerborum ſignificat.l.*

quoniam uenerabilis in fine C.de epiſcop. & cleri. §.i.Inſti.quib. manu. non licet.unde eleganter diceba̲t inſignis doctor Antonius Corcet.*ſiculus in proœ. ſuorum ſingularium, triſte & turpe eſſe uiro diuiti ſine hærede decedere.&* Ideo *fauor qui defuncto debetur,ſolet quoque eius hæredi à quo perſonaliter repræſentatur,regulariter adhiberi in auctentica de* Iureiu*. à mori. præſti. in princip.cum alijs* Vulga*ribus.& hic eſt uerus & germanus ſenſus huius facillimæ legis ſtatuendo literam affirmatiuam,quæ tamen hactenus difficillima fuit reputata.*

CAVSAM *uero difficultatis, quæ omnium doctorum turbauit ingenia, paucis referemus,nam offenſi ſunt omnes quodam reſponſo* Claudij Tripho*nini celebris iuriſconſulti in. l. in bello. §. facti de. capti.* Vbi *relata controuerſia inter* Iulianum *&* Marcellum *de poſſeſſione per ſeruos quæſita et retenta, cum* Iulianus *diceret legem corneliam in ea locum habere,* Marcellus *uero nihil referre an per ſe uel per ſeruos quis poſſideret, & conſequenter non procedere,* Claudius Iuliani *ſententiam approbauit. proinde quemadmodum* Iulianus *ibi* Mar*cello in hanc ſpecie prælatus fuit: ita & hoc loco præferendum omnes putarunt* Marcellumque *ab ipſo* Iuliano *recte reprehenſum. quod ſanè perridiculũ eſt, cum* Marcellus *lõge poſterior* Iuliano *fuerit, ipſeq; in* Iulianũ *notas ediderit,ut ſupra oſtendimus, neque* Marcelli *uſpiam meminit* Pomponius,*qui tamẽ* Iulianum *commemorat in.l.ij.in fi.de origi. iur.* Præ-

terea quicquid alibi Iulianus *ſenſerit,negari non po= teſt quin in hac.l.*Marcelli *opinio ſit præferenda,cum* Iulianus *poſtliminium quidem in peculiaribus admi= ſerit,cæterũ de lege cornelia uel dubitauerit ,uel quod uerius eſt,nihil deffinierit:*Marcellus *uero legem corne liam plenius acceperit etiam hæredi procedere aperta ratione determinans.*Quamobrem *ut iura iuribus ,& ipſos præſertim conſumatiſſimos iuris authores inui= cem conciliemus,ne in re tam clara erraſſe tam facile uideantur: dicendum eſt in primis* Iulianum *grauiſſi= mum & doctiſſimum* Iuriſconſultum *hoc loco de le= ge cornelia in peculiaribus minime dubitaſſe, cum ip= ſe eundem caſum toties & aperte deciderit ut in.d.§. facti & in.l.bona.§. quæ peculiari de capti.* Verum *(ut inſignis doctor* Iacobus *ab* Arena *a nullo hactenus animaduerſus hic egregie ſenſit) alios quoſdam addu bitãtes retuliſſe,quos* Marcellus *iuſte notauit. et ſi in= ſtet aliquis cur* Iulianus *eã dubitationem hoc loco ue= lut alibi non definiuit ?* Reſponderi *poteſt id compila= torum opera factum,qui* Marcelli *uelut poſterioris et rationem reddentis potius quàm* Iuliani *ſentẽtiam re ferre malluerunt:cum tamen pluſquam ueroſimile ſit* Iulianum *idem quoque ſenſiſſe & determinaſſe.ecce iam ipſos iuriſconſultos ab omni controuerſia probe uendicatos.*Ad *tex.* Claudij *in.d.§.facti notabiliter re ſpondetur* Iulianum *&* Marcellum,*ſi ſane & diſtin= cte intelligãtur,in eodem caſu minime diſſenſiſſe:ſed potius in diuerſis caſibus eſſe locutos. nempe cũ* Iulia= *nus in priore caſu aperte dixiſſet,domino per ſe poſſi= denti uſucapionem captiuitate interrumpi , nec poſtli=*

minio conſeruari:poſteà in ſequenti caſu paulo obſcurius locutus eſt,ita ut eius uerba in duplicem ſenſum trahi facile poſſint ſic enim habent. Eorum uero quæ per ſubiectas iuri ſuo perſonas poſsidebat uſuq; capiebat,uel ſi qua poſtea peculiari nomine comprehenduntur,hæredi ſuo tẽpore impleri uſucapionẽ. *et cætera.Marcellus exiſtimans Iulianum in priore clauſula uſq; ad uerſi.* uel ſi qua poſtea, *loqui de non peculiaribus,quem admodũ & in caſu præcedenti in perſona domini definierat,oportune notauit nihil intereſſe an ipſe dominus per ſe, an per ſubiectam perſonam poſſideret: quoniam utroq; caſu poſſeſſio domini animo ſeruaretur.d.l.iij.§.ſaltus de acqui.poſſeſſio.& conſequenter ipſius captiuitate & poſſeſſionem & uſucapionem interrumpi,ut in prima parte huius noſtræ legis recte definitur. atqui Iulianus in tota ea clauſula de peculiaribus ſenſit,et qualitatem illam* peculiari nomine *in calce totius orationis poſitam,ad primum quoque caſum retulit:ita ut prædicti caſus non qualitate ſed ſolo tempore diſtinguerẽtur. Igitur ſiue ante captiuitatẽ domini peculiaria per ſeruos poſſiderentur, ſiue pendente captiuitate quæſita eſſent, Vtroq; caſu procedere hæredi uſucapionem & legem corneliam locum habere Saluius recte definiuit, quãquã a Marcello perperam intellectus illa alternatiua* uel *inter ſimilia & eiuſdem qualitatis exiſtentia regulariter poſita cenſetur. l. prima de rebus dub. l. prima de re iudicata. licet Iaſon hic quibuſdam leuibus* contra Jas *argumentis Iulianum erraſſe contendat, ſed fru=*

ſtra. Quoniam in dubio uerba cuiuſque orationis ita congrue & diſtincte intelligi debent ut omne uitium loquentis excludant. l. Plautius de auro et argento legato. c. inter dilectos. § . cæterum de fide inſtrumentorum. ex quibus patet Iuliani & Marcelli controuerſiam non in iure ſed in facto fuiſſe: quoniam Marcellus de non peculiaribus, Iulianus de peculiaribus ſenſit, & uterque in caſu ſuo recte definiuit, ut ex ſequentibus latiſſime patebit. proinde ſequitur ad utrumque Triphonini ſententia correſpondens Iis nimirum uerbis cum aduerſatiua copulata prolatis, ſed & Iuliani ſententia ſequenda eſt, *ut in caſtigatis legibus inuenitur.*

EX *prædictis ſatis ſuperque omnem in hac lege difficultatem ſublatam puto, auſimque dicere nequaquam aliter poſſe huiuſcemodi uorticoſas ſymplegades ſuperari. Quod ſi quiſquam omnino refractarius, & ab ingenuitate penitus alienus hæc noſtra, quanquam ueriſſima immo & neceſſaria interpretamenta impudenter contemnat, mallitque in tenebris cæcutire, quàm beneficium lucis ab alio recognoſcere ualeat, ſanè is & ſibi ſuo more ſapiat, mihi ſatis eſt bonis animis meam bona fide operam præſtitiſſe. Cæterum ne ſtudioſi iuuenes uulgari & corrupta lectione amplius offendantur, legem ipſam in integrum ſenſum reſtitutam hoc loco ſubijciendam eſſe putaui.*

PAVLVS.

SI is qui pro emptore per ſe uel ſeruũ ex cauſa non peculiari poſſidebat, ante uſucapionẽ ab hoſtibus captus ſit, uidendũ eſt an hæredi eius procedat uſucapio. Nã ei interrumpitur uſucapio, & ſi ipſi reuerſo non prodeſt, quẽadmodũ hæredi eius proderit? Ideoque nec poſtliminiũ ei prodeſt, ut uideatur uſucepiſſe; nec hæredi eius legis corneliæ fictio. Quod ſi ſeruus eius, qui in hoſtiũ poteſtate eſt, ex cauſa peculiari emerit, in pendẽti eſſe uſucapionẽ Iulianus ait. nam ſi dominus reuerſus fuerit intelligi uſucaptum, ſi ibi deceſſerit a nonnullis dubitari an per legem Corneliam ad ſucceſſores eius pertineat, Marcellus poſſe plenius fictionẽ legis corneliæ accipi, quemadmodum enim poſtliminio reuerſus plus iuris habere poteſt in Iis quæ ſerui peculiari nomine egerunt, quàm in Iis quæ per ſe uel ſeruum ex cauſa non peculiari poſſidebat, cum ad hoſtes peruenit: Sic hæredes eius legis corneliæ fictione. Nam hæreditates in quibuſdam uice perſonæ fungi receptum eſt, Ideoque ſucceſſoribus locum habere uſucapionem.

HAEC *ſunt uerba legis reſtitutæ, & ab omni uitio uendicatæ, cuius ſententiam ut modis omnibus planam facerem, etiam numeris facillimis explicaui, quos*

& uoluptatis & utilitatis gratia ſubiungere non recuſaui.

CARMEN PARAPHRASTICVM.

SI is,qui rem per ſe,aut ſeruum,non iure peculi
Emptoris titulo retinens,ſit captus ab hoſte,
An uſucapio hæredi procederet eius
Quæſitum eſt:& ſanè ipſi interrupta reuerſo eſt,
Nec poſtliminio reparatur,fictio namq;
Legis,facta nequit ſemel interrupta referre.
Quòd ſi non illi ualet hæc prodeſſe reuerſo
Fictio,quo pacto cornelia proderit eius
Hæredi? cum non poſſit plus iuris habere
Succeſſor,quàm re in propria defunctus haberet.
Quòd ſi captiui ſeruus rem iure peculi
Emerit,hoc caſu domino quæſita reuerſo
Lex poſtliminij conſeruat iura.Sed utrum
Lex ſucceſſori pariter cornelia proſit,
Saluius ambiguum nonnullis dixit,at eſſe
Marcellus legem Corneli plenius inquit
Sumendam,hæredi iura ut quæcunq; reſeruet.
Nanq; uelut dominus plus iuris habere reuerſus
In rebus potis eſt, quas ſerui iure peculi
Interea egerunt,quàm quas poſſiderat ante
Per ſe uel propros ſeruos non iure peculi.
Succeſſori eius ſic lex cornelia prodeſt,
Vniuerſalis ſiquidem ſucceſſio,multis
Caſibus hæredi conſeruat iura futuro.
Perſonam ac domini defuncti ſuſtinet,ergo
Hæredes etiam capere uſu poſſe fatendum eſt.

VNIVERSAE legis ſcopus in hoc conſiſtit, ut inter res nõ peculiares et peculiares quo ad modũ uſucapiendi differentia cognoſcatur. In peculiaribus. n. poſtliminium & legem Cornelii prodeſſe, ut poſſeſſio & uſucapio conſeruentur: ſecus in non peculiaribus. Et quoniam omnis difficultas circa intellectum legis uerſatur, loco eorum quæ ex ipſo textu per doctores ſolent adnotari, ego nouo quodam ordine ex ſingulis uerbis concluſiones eliciam, quibus exacte explicatis uniuerſa fere materia cum ſuis difficultatibus enucleata patebit.

PRIMA igitur ex hoc tex. elicitur concluſio, ꝙ titulus emptionis aptus eſt ad uſucapionẽ, quoniã habilis eſt ad dominij tranſlationem, eo. ti. pro emptore. Sunt autem tituli ſeu cauſæ habiles ad uſucapiendũ fere quindecim. pro hærede .l.i. infra pro hære. pro legato .l.i. infra pro lega. pro donato .l.i. infra pro dona. pro dote .l.i. infra pro dot. pro emptore .l.i. infra pro empt. pro ſoluto .l.i. infra pro ſolu. pro æſtimato .l. ſed et ſi. §.1. de publici. l.iij. infra pro empto. pro noxæ dedito .l.ij. de publicia. pro iudicato .l.iij. in fi. de publicia. pro iurato .l. cum qui. §. ſi petẽti de publicia. pro trãſacto .l. pen. C. de uſuca. pro emp. l. cũ ſolus infra eo. pro permutato .l. eum qui. §.i. uerſi. ſed & ſi permutatio de publicia: pro derelicto .l.i. infra pro derelict. pro diuiſo. l. pen. §. ſi pater ſecũdũ unum intellectũ infra pro ſuo .d.l. cum ſolus cum gl. in uerbo habet infra eo. ſunt tamen qui putent ex

diuiſione titulum non haberi; ſed ex cauſa propter quam ipſa diuiſio fit, cũ ſit actus deſeruiens cauſæ ex qua dominium competit, ut patet eo. ti. cõmu. diui. & famil. herciſ. cum ſimi. Vltimus titulus eſt pro ſuo, *qui et generaliter cum omnibus alijs cauſis concurrit, & ſpecialiter ubi iuſta cauſa poſſidendi ſubeſt, quæ alium titulum peculiarem non habet. l. i. cum ibi not. eo. ti. pro ſuo.* Titulum pro poſſeſſore *non cõnumero, quoniam iniuſtus eſt, & prædoni competit: & ideo ad uſucapiendum uel præſcribendum non prodeſt. l. pro hærede. §. fina. cum duabus ſequen. de petitio. hæredi.*

ET *omnes prædicti tituli ſeu cauſæ habiles ſunt ad dominij tranſlationem.* Nam *ſi tradens ſit dominus dominum recta uia transfertur in accipientem: ſi nõ ſit dominus ſaltẽ uſucapiendi cõditio trãſit. l. clauibus de contrahẽ. empt. l. ſi finita. §. Iulianus ſecundum uerum intellectum de dam. infect. l. prætoris cum gl. in uerbo capere eo. ti. Omnis enim actus ſecũdum qualitatem & potentiam agentis regulatur. l. traditio de acqui. re. domi. l. ex empto de actio. emp. l. nemo plus iuris de regul. iu. cum uulgaribus.* Hinc *colligitur ratio, quare non ualet uenditio cum pacto ne dominiũ transferatur. l. cum manu ſata. §. fin. de cõtrahen. emptio. quia tale pactum repugnat naturæ ipſius uenditionis, & eius principalem effectum extinguit.* Et *ſi dicatur quomodo poteſt non dominus malafide rem poſſidẽs, nec uſucapere ualẽs, ius uſucapiẽdi quod non habet, in alterum transferre, contra regu. dictæ l.*

traditio & d.l.nemo plus iuris ? reſpondeo ius uſucapiendi ex perſona tradentis non transferri, ſed in titulo & bonafide accipientis fundari, & in eius perſona inchoari d.l. clauibus cum præallegatis. nec enim malafides tradentis bonæfidei ipſius accipientis nocere debet, ut inquit elegans Marcellus in.l.eum qui.§.prætor ait de publicia. Quando autem malefides authoris noceat uniuerſali uel ſingulari ſucceſſori, & de intellectu auctenticæ malefidei. C. de præſcriptio. longi tempo. & de communi doctorum reſolutione in materia, quia non eſt præſentis ſpeculationis, uide latiſſime per inſignem iuriſconſultum & ſenatorem digniſſimum dominum Franciſcum Balbum Turinenſem in ſuo abſolutiſſimo tractatu præſcriptionum, in ſecunda parte tertiæ partis principalis, in.xij.queſtio.

NVNC uero circa titulum emptionis, de quo loquimur, ſciẽdum eſt, quòd hic titulus pro emptore in multis differt a cæteris titulis. Nam cum in cæteris actibus ad uſucapiendum uel præſcribendum ſufficiat titulus putatiuus iuſto errore cauſatus.l. Celſus, ubi dixi, infra eo.tamen ſolus titulus pro emptore iuſtiſſimum in ſuperlatiuo gradu errorem deſiderat ſecundum glo.& doct.in.d.l.Celſus, & in.l.ij. in princ. &.l. quod uulgo infra pro empto.& in.l.iij.pro ſoluto.nec in hoc titulo error in facto proprio etiam probabilis releuaret, qui tamen in alijs ſufficeret, ut in.l. iij.&.l.fi.infra pro ſuo.

ITEM *in alio differt a cæteris, quoniam in illis ſufficit bonafides tempore traditionis: in emptione uero bonafides utroq; tempore deſideratur, ſcilicet contractus & traditionis. l. ſi aliena in princ. ſupra eod. d. l. ij. pro empto. d. l. iij. pro ſolu. & l. traditionem de publicia: acti:* Ratio *differentiæ aſſignatur per glo. &* Bartol. *in. d. l. ij. ſcilicet propter frequentiam contractus argu. text. in. l. iuſto in princip. infra eod. & in. l. aut facta. §. fin. de pœnis.* Sed *hæc ratio perſuaſiua tantum eſt, non concludens.* Nam *& mutuum et ſtipulatio frequentiſſimi ſunt contractus. l. certi. §. ſi numos ſi cer. peta. doct. in rub. de uerb. oblig.* Alij *quoniam contractus eſt bonæfidei, in quo bona fides exuberare magnopere debet. §. actionum* Inſti. *de actio. l. in bonæfidei cum ibi not. de eo q cert. lo. l. ex empto de actio. emp. ſed nec iſta ratio ſatisfacit, cum etiam per alios bonæfidei contractus dominium trãſferatur, ueluti permutatione, ſocietate, diuiſione, & ſimilis. d. §. actionum: tamen iſtud in ſola emptione requiritur.* Aliam *rationem uidetur ponere iuriſconſultus in. §. fi. huius legis ibi, quia conceſſum eſt ſtipulari rẽ, quæ promiſſoris non ſit, ſcilicet etiam ſcienter:* Nam *& res aliena ignoranter emi, atq; uſucapi poteſt. l. rem alienam de contrahen. emptio. igitur rem alienã ſcienter emere non licet.* Verum *hæc ratio eſt eadem cum dicto de quo quæritur: factum enim non facti cauſam declarat, & huiuſcemodi rationes imperfectæ ac primariæ, ſæpe a iureconſultis reddi ſolent, ut in. d. l. ij. pro ſoluto, & in. l. quartam in princip. ad. l. falcidi. & l. re coniuncti ſecundum intellectum* Bar.

de leg.iij.& l.Labeo cum gl.ſupra hoc eo.ti. Quare tu animaduerte,an dici poſſit,ideo in ſolo contractu uẽditionis & emptionis bonam fidem utroq; tempore requiri, quoniam nullus alius reperitur contractus dominij translatiuus,qui bonæfidei ſit, & duo tempora diſtincta habeat,ſcilicet cõtractus & traditionis, præter emptionẽ.ſolo enim conſenſu perficitur,& tẽpore pacti omnem uim & ſubſtantiam capit.l.conſenſu de actio.& obligatio.nilmirum ſibi bonafides etiam ab initio requiratur. d.l.ſi aliena,ſubaudiendo ibi dictionem etiam ante uerbum traditionis, ut gloſ. recte declarauit. Nam & a primordio tituli omnis poſterior formatur euentus,ut eleganter diuus Theodoſius cenſuit in.l.uni.in fi.C.de impo.lucra.deſcriptio lib.x. Regula

SECVNDA elicitur cõcluſio ibi(Nam ei interrumpitur) quod captiuitate poſſeſſoris etiam ciuilis nedum naturalis poſſeſſio interrumpitur.l.cũ hæredes.§.i.de acqui.poſſ.l.naturaliter ſupra eo.d.l. deniq; ex quib.cau. maio. Ratio redditur ab ipſis iureconſultis. Nam bello captus iuregentium ſeruus hoſtium fit.l.ex hoc iure de iuſti.& iu.l.poſtliminij.§.in pace & l. hoſtes in fi.de capti.Igitur qui alterius ſeruus eſt,nihil ſibi poſſidere poteſt, cum ipſe ab alio poſſideatur.l.i.§.ſed & per eum de acqui. poſſ.l. neq; ſeruus ſupra eo.l.ſic eueniet de adulte.l. qui in ſeruitute de regu.iur. & generaliter quo ad iuris effectus ſeruus pro mortuo habetur.l.quod attinet & l. ſeruitutem de regu.iur.

QVARE *autem ſeruitus ex hoſtili captiuitate, etiam à iure ciuili Quiritum approbata fuerit, non ab re quæri ſolet. Sciendum eſt enim eos populo Romano legitimos hoſtes fuiſſe, qui nondum armis uicti, neq; ſubiecti, de imperio pari iure certabant, ueluti Germani, Parthi, et Carthaginienſes antequam à Scipione debellati eſſent: & generaliter omnes ſi quibus bellum publice populus Romanus decreuerat, uel ipſi Po. Romano, hoſtium numero habebantur. Cæteri uero latrunculi, uel prædones appellabantur, ita Vlpia. in. l. hoſtes de captiuis. Publica ergo utilitas ſuaſit, ut inter hoſtes, fides, fœdera, conuentiones q; inuicem ſeruarentur. C. noli. xxiij. quæſtio. i. Bartol. in ſuo tracta. quæſtio. in ſecunda quæſtione: & captiui ad uſum potius capientium cuſtodirentur, quàm occiderentur. §. ſerui autem Inſtit. de iu. perſo. Communis enim ratio, & naturalis æquitas dictant, quicquid a natura propagatur, magis ad obſequium & utilitatem hominis conſeruari debere, quàm per deprauatã animi libidinẽ ſine utilitate corrumpi. Accedit etiam ſpes commutationis, quandoquidem (ut ille ethnicus ait) etſi in omnibus, tum in bello maxime fortuna dominatur. Igitur belli commertium ita tulit, ut cũ aliquando uicti uictores fierent, etiam captiui commutarentur, inuicem q; redderentur. Sic Attilius Regulus a Carthaginenſibus captus Romam pro commutandis captiuis miſſus eſt. d. l. poſtliminij. §. fi. de capt. Sic Aeneas ob Pallantis necem uehementer irritatus, cum a Turni milite de uita & ſalute, quaſi ex uſu et commertio belli precibus tentaretur, reſpondit, Belli*

commertia Turuns ſuſtulit iſta prior iam tum Pal= lante per empto. Sed de his ſatis.

PRAEDICTA concluſio, quòd captiuitate poſſeſſio interrumpitur, per modernos ſingulariter limitatur, ut forte non procedat in captiuitate momentaria, quoniam actus momentarius & perfunctorius non conſideratur. l. qui ſic de ſolutio. l. qui poſſeſſionem de ui arma. l. pleriq; de rit. nuptia. l. quicquid calore de regul. iur. bonus text. in. l. fin. in fine C. de bon. quæ liber. Ego puto diſtingui poſſe, aut captiuus intra hoſtium præſidia deductus non fuit, ſed durante adhuc ipſo conflictu recuperatus eſt, uel quouis modo hoſtium manus euaſit: & tunc procedat limitatio, quoniam effectus captiuitatis non fuit conſumatus dicta. l. qui poſſeſſionem, ubi recuperans illico poſſeſſionem, qua per uim deiectus fuit, non dicitur illam amiſiſſe, ſed perpetuo conſeruaſſe. Aut captus intra præſidia hoſtium deductus fuit iuxta. l. poſtliminij in princip. de capti. & tunc licet poſt conflictum euaſerit, quia tamen captiuitatis effectus conſumatus fuit, poſſeſſionem amiſit. Nam in effectibus conſumatis & perfectis actus etiam momentarius conſideratur. l. uxoris abortu. C. de poſthum. hæredib. Inſtit. & in terminis noſtris poſſeſſorijs eſt caſus in l. ſi quis ui. §. differentia in fine de acquiren. poſſeſſione. Vbi tradens poſſeſſionem, ut eam recuperet, illam amittit: quoniam in poſſeſſione actus traditionis effectum conſumatum produxit.

Nam ſolo animo, etiam ſi quis corpore adhuc inſiſtat, ſi tamen poſſidere nolit, poſſeſſionem amittit. l. iij. §. in amittenda & l. i. §. ſi uir & l. non quemadmodum ſupra de acqui. poſſeſſio. Ad. l. qui ſic de ſolutio. Reſpõdetur, quod licet actus ſolutionis ibi fuerit definitus, tamen ex animi ſimulatione proceſſit. Vnde talis actus effectu caruit, non ratione quidem (ut ita loquar) momentaneitatis, ſed ſimulationis. to. tit. plus uale. quod agitur. & facit text. in. l. plerique de rit. nuptiarum.

difficultas SED hic cadit notabilis difficultas, cum omnia captiui iura captiuitate non interrumpantur, ſed uirtute poſtliminij ſuſpendantur. d. l. in bello. §. Codicilli de capti. d. §. ſi ab hoſtibus Inſti. quib. mod. ius pat. poteſt. ſolui. Cur tamen ciuilis poſſeſſio, quæ iuris eſt, & per ius diffinitur ſecundum docto. communiter in. l. i. in princ. de acqui. poſſeſſio. non ſtat in pendenti, ſed prorſus interrumpitur? Ad hoc (quicquid doctores noſtri reclament) aliter reſponderi non poteſt, niſi poſſeſſionem etiam ciuilem facti magis eſſe, quàm iuris. Cum ſit actus animi, non ab ipſa lege, ſed ab homine continue dependens, nec a iure definitus, ſed in facti perſeuerantia & uſu conſiſtens. l. ſeruitutes de ſerui. urba. prædio. l. quæſtio in fi. de uerbo. ſign. l. bonæ fidei §. i. de acqui. rer. domi. l. deniq; ex quib. cau. maio. l. i. §. Sceuola ſi quis teſta. lib. eſſe iuſſ. Proinde communem opinionem ſemper falſam eſſe putaui, ut ex ſequentibus facile patebit.

PRIMO *per text.in.d.l.deniq;,ibi* plurimum facti habet. *Et in.d.§.Sceuola,ibi* quia facti eſt. *Et in.d.§.ſi uir,ibi* quoniam res facti. *Et in.l. bonæfidei.§.i.ibi* illud ad factum pertinere. *Et in l.in bello.§.facti de captl.& in.l.i.§.i.ibi eam rem facti* non iuris eſſe. *Cum infinitis ſimilibus. nec ualet doctorum interpretatio diſtinguentium inter poſſeſſionem,prout acquiritur,& prout quæſita eſt,conſideratam,quoniam omnia prædicta iura, quæ ſimpliciter dicunt poſſeſſionem eſſe quid facti,de quæſita et formali poſſeſſione loquuntur,ut facile conſtat.*

SECVNDO, *quoniam poſſidere & poſſeſſio conuertuntur.l.poſſeſſio,ibi* poſsidere non poſſum quia poſſesſio. *et cætera de acqui.poſſeſſio. ſed poſſidere eſt facti,cum actum ſignificet,igitur & poſſeſſio. Omne enim uerbale nomen ab aliquo uerbo immediate procedens,nō ius ſed factū ſignificat,ut patet in termino Actio, quando a uerbo ago immediate deducitur. auc.quas actiones.C.de ſacro.eccle. ſecus quando eſt terminus primitiuus, quia tunc ad ius non ad factum refertur. Inſti.de actio.in princip. ſic etiam ſtipulatio facti eſt,non iuris.l.5.§.ſtipulatio, de uerbo.obligatio.omnes enim contractus facti ſunt.l.cōſilio in fi.de cura.furio.ſic aditio hæreditatis facti eſt, quia ab animo hominis dependet non a iure.l.pro hærede.l.aditio & l.gerit de acqui.hæred. & tamen ſtipulari,poſſidere,adire,ſunt uerba a iure qualificata, & ſolemnia,& iuris effectum immediate producentia.& Ideo ſeruus neque ſtipulari,neq; poſſidere,neq;*

adire ſuo nomine poteſt.l.ſtipulatio iſta habere.§.hæc quoq; de uerbo. obliga.l.quod ſeruus ad fi.de acquir. poſſeſ.d.l.aditio de acqui.hære.

TERTIO, quoniam ſecundum crebriorem ſententiam duæ ſunt poſſeſſionis ſpecies,ſcilicet ciuilis, quæ ſolo animo: Naturalis, quæ etiam corpore retinetur. l.iij.§.Neratius de acqui.poſſeſ.l.ij.§. quod uulgo pro hære.l.i.§.deijcitur de ui armat.l.nemo.C. de acquir. poſſeſ. Sed impoſſibile eſt dari duas conſpecies diuerſi generis,& conſequẽter aut utraq; poſſeſſio erit iuris, aut utraq; facti. Cõſtat autem naturalem poſſeſſionem eſſe facti.l.i.in princ.de acqui.poſſe.l.pupillus de acqui.re. domi.ergo & ciuilem facti eſſe oportet,licet a iure magis probatam & qualificatam.

QVARTO, quemadmodum a naturali poſſeſſione, quæ facti eſt, oritur effectus iuriſgentium, ſcilicet immediata dominij acquiſitio eorum, quæ in nullius bonis ſunt.d.l.i.in princ.de acqui.poſſ.& Inſti.de rer.diuiſio.§.ſingulorũ: Sic ex ciuili poſſeſſione oritur effectus iuris ciuilis, ſcilicet acquiſitio dominij mediante uſucapione, ſeu præſcriptione.l.iij.&.l.ſine ſupra eod.to. tit.C.de præſcriptio. lon.tempo. Porro iuris effectus ex factis oriri conſueuerunt.l.licet.§.ea obligatio de procurato.l.ſi ex plagis.§.in cliuo ad.l. aquil. cum uulga.

QVINTO, ius alicui competens certum eſt, ac ſtabile,nec quolibet momento interpellatur.l.ſeruitu=

tes de ſeruitu.ſed poſſeſſio quandoq; certa non eſt, & quolibet momẽto interpellari pòt.d.l. nemo ambigit. C.de acqui.poſ.l.naturaliter ſupra eo.et hic in princ.

SEXTO, *In iuribus nõ cadit uiolentia, & ideo Iura ſemel nobis quæſita per uim à nobis auferri non poſſunt.l.id quod noſtrum de reg.iu.l. debitorum,quã habui in punctis.C. de pact.l.ſequitur.§.ſi uiam, ibi* nec de uia quis mero detruditur *ſupra eo.ſed poſſeſſio etiã ciuilis per uim auferri poteſt,quoniã facti eſt.l.i.§.deijcitur.et.§.ui poſſidere. & l.qui poſſeſſionẽ de ui arma.l.ſi quis in tãtã.C. unde ui cũ uulg.*

SEPTIMO, *omnia iura captiuitate domini ſtãt in pendenti,nec protinus amittuntur,ut hic,& l.bona §.quæ peculiari.de cap.Sed ciuils poſſeſſio ſtatim amittitur,nec ſuſpẽdi poteſt,et id nulla alia ratione cõtingit,niſi quia magis facti,q; iuris eſt.d.l.deniq;.et.d.§. facti.& d.§.Scæuola.*

OCTAVO, *Iura omnia regulariter et cædi,& trãſmitti poſſunt,etiã citra aliquod facti miniſterium l.in omni.C.qui bo.cæd.poſſ.& patet in iure deliberãdi,& iure accreſcendi,& ſimilibus.l.cum antiquioribus.C.de iu.delibe.& l.ſi ex pluribus de ſuis & legiti. Sed poſſeſſio,etiam ciuilis,nec cædi,nec tranſmitti poteſt,niſi noua fiat apprehẽſio, et factũ hominis interueniat.l.Cum hæredes in princ.de acqui.poſſe.*

NONO, *hæreditas iacẽs omnia iura cõſeruat,ut hic in fi.et.l.hæreditas de acqui.re.do.Sed poſſeſſionẽ, quia facti eſt,conſeruare non poteſt.d.§.Scæuola.*

DECIMO, *iurium donatio inter coniuges pro=hibetur.l.i.& .ij. de donatio.inter ui.& uxo.ſed poſ=ſeſſionis donatio non prohibetur,quia facti eſt.d.l.i.§.ſi uir uxori de acqui.poſſ.l.i.§.fi.infra pro donato. ea enim,quæ facti ſunt, a iure ciuili impediri non poſ=ſunt.d.§.factæ de capt. non obſtat tex.in.l.inter uirũ de dona.inter ui.& uxo.ubi etiam poſſeſſionis dona tio non ualet,& in.l.ſi eum qui eo.ti.ubi uxor rẽ do=natam ciuiliter poſſidere non intelligitur:quoniam re ſpondetur ex donatione mariti poſſeſſionem quidem tranſire,ſed reuocabiliter,ſecundum gl.in legibus præ allegatis. eſt tamen difficile contrarium.*

VNDECIMO, *ſi poſſeſſio eẽt ius, caderet uti=que in iuribus,& proprie, quoniã omne ſimile ſuo ſi=mili facile aggregatur,& in habẽtibus ſymbolum fa cilis eſt conuentio.l.pupillo.§.libertino.de tuto.& cu=rato.dat.l.In rem.§.Item quæcunq; uerſic. quia ferru minatio. de rei uendi. Sed poſſeſſio in iuribus proprie non cadit.l.ſeruus.§.incorporales de acqui .rer.domi. l.iij.in princ.de acqui.poſſeſſio.d.§.ſi uiam ſupra eo. ergo poſſeſſio ius proprie dici non poteſt.*

DVODECIMO, *ſi poſſeſſio eſſet Ius inſiſten=di,ut communis definitio præſupponit, eſſet quædam facultas & potentia detinendi rem ab ipſo actu inſi=ſtentiæ uel detentionis ſeparata. Nam dictio ius ad=iecta gerundio potentiam ſeu facultatem quãdam ſi=ſignificat ab actus exercitio remotã.l.nulli.C.de ſentẽ. & interlocutio.l.iij.§.ſed quod.iudi.ſol.l.fin.de offic.*

procu.Cæſa.l.iij.§.i.de bo.poſſeſſio. Inſti. de actio. in princ. & l.nihl de actio. & obliga.ibi actio eſt ius perſequendi, *ſcilicet cum placuerit.eo.ti.ut nemo inuit. age: & ſic non eſt actualis perſecutio. Sed ciuilis poſſeſſio perpetuam reiinſtentiam uel detentionem actu animi continuatam requirit: alioqui nec poſſeſſio dici poſſet, nec iuris effectum produceret.l.i. & l.naturaliter. & l.ſine. ſupra eo.l.ij. & l. diutina. C.de præſcrip.longi.tempo.*

DECIMOTERTIO, *Iura traditionem non patiuntur.l.ſeruus.§.in corporales.de acqui.rer.domi. ſed poſſeſſio uerè et proprie tradi dicitur.l.iij. in prin. de actio.emp.l.non ſolum.§.qui pignori. & l.hæres eius infra eod.*

DECIMOQVARTO. *Reuerſus ab hoſtibus ſtatim recuperat ius de nouo inſiſtendi, et corporalem poſſeſſionem apprehendendi.d.l.cum hæredes.§.de acqui.poſſeſ. & tamen ciuilem poſſeſſionem priſtinam non recuperat, ut hic, & .d.l.naturaliter, ſupra eodem igitur Ciuilem poſſeſſionem ius inſiſtendi non eſſe liquidò conſtat.*

DECIMOQVINTO, *Iura omnia licet animo & memoria non retineantur: nunquàm tamen obliuione perduntur, niſi triginta annorum decurſu penitus negligantur.l.ſicut. & l.cum notiſſimi. C. de præſcrip. 30 anno. Poſſeſſio uero ciuilis, niſi animo continue retineatur, ſtatim amittitur, & ſola obliuio-*

ne aboletur.l. peregre de acquirē.poſſeſſ.l.furtum.§. fundi cum glo.in uerbo uel longo *infra eo.*

DECIMOSEXTO, *dicimus longa poſſeſſione ius utendi,uel dominium acquiri.l.apparet. §.penul. de itine.actuq; priua.l.locus de acqui.poſſ.l.iij: ſupra eo.l.fi.infra eo.l.qui fundum.§. procurator infra pro empto.& tamen non recte dicimus longo iure ius acquiri,ſed longo uſu, longa conſuetudine, longa inſiſtentia,uel detentione, ideſt continua,diutina, nō interpellata;quæ quidem qualitates non ad ius,ſed ad factum referuntur.l.ſi quis fundum de acqui.poſſeſ.l.diutina.C.de præſcrip.lon.temp.d.§.diutina Inſti.eo. titu.de uſucapio.*

DECIMOSEPTIMO, *Iura etiam incerto modo in alium transferri poſſunt,ueluti quicquid iuris habeo,tibi cædo.l. ſi ſic.§.i.de leg.i.l. nemo plus iuris de reg.iu.ſed quicquid ego poſſideo per modum incertæ poſſeſſionis,in alium transferri non poteſt. l.iij. §.incertam.& l.locus de acquiren.poſſeſ.* Et ideo *conſtitutum generale & incertum non ualet, nec ullam transfert poſſeſſionem ſecundum communiter doct.in l.quod meo de acqui.poſſeſ.late* Deci.in *conſil.ccxxyi. magiſter* Ioannes.

DECIMOOCTAVO, *Iura regulariter per filios et ſeruos uirtute patriæ uel dominicæ poteſtatis, etiam extra cauſam peculiarem, ignorātibus & inuitis dominis acquiruntur.l.placet de acqui.hæredita.*

§.Item nobis Inſti.per quas perſo.nob.acquir. Poſſeſſio autem etiam ciuilis, ignoranti domino extra cauſam peculiarem acquiri non poteſt.l. i.§. item acquirimus de acqui.poſſ.l.Iuſto.§.fi.infra eo.l.ij pro ſolu. & plenius infra dicemus.

DECIMONONO, Poſſeſſio, quæ animo & corpore alterius retinetur, uelut peculiaris, nõ dicitur propriè eſſe apud dominum poſſeſſorem, ſed fictè ſecundum Areti. in l. quod ſeruus, per illum tex. ibi dominus creditur poſsidere: Et tamen ſi poſſeſſio ius eſſet, utiq; uerè & propriè apud dominum poſſeſſorem eſſe diceretur. quoniam in his quæ ſunt iuris, fictio legis ueros & proprios inducit effectus ſecundum Paul. & Areti. in d. l. Cum hæredes, poſt Bartol. hic in. iij. quæſtio.principali.

VIGESIMO, omnis qualitas uel facultas ſolo animo retenta, dicitur eſſe facti non iuris, quia actus animi eſt. d.l.bonæfidei.§.i. ibi illud ad factum pertinere. de acqui. re. domi. Sic naturalis poſſeſſio, etiam quando ſolo animo retinetur, pro actuali rei inſiſtentia communiter definitur ſecundum Iaſo. in. l. naturaliter.§. nihil commune, circa primam oppoſitio.glo.de acqui.poſſe. Igitur Ciuilis etiam poſſeſſio, quæ ſolo animo retinetur, actualis eſt inſiſtentia, licet aliquanto efficacior. nec diuerſitatis ratio reddi poteſt, cum utraq; ab actu ſolius animi ſubſtãtiam capiat, continueq; dependeat.

ferret: quæ tamen uera non ſunt ut ex præcedentibus liquet. Ergo ius formale & abſtractum non eſt,nec ab actu momentario procedens. Aut poſſeſſio ab ipſo actu inſiſtendi continuo & ſucceſſiuo producitur,et tunc ius inſiſtendi dici non poteſt; quandoquidem ipſum ius quod ab inſiſtendo naſcitur,cauſa inſiſtendi eſſe non poteſt. Ridiculum eſt enim dicere aliquid eſſe, uel producere id ex quo generatur.l. quod per manus de iu. codici.l.ex pupillari de uulga. ex quibus patet poſſeſſionem ius non eſſe. Poſſem & alijs infinitis iuribus,rationibus,& argumentis prædictam communē opinionem cōuellere;niſi maiore tædio quàm uolupta te uel utilitate lectorem affectum iri putarem. & ne deſit authoritas hanc opinionem tenet glo.in.l. Celſus ad finem glo.magnæ, ubi dicit poſſeſſionem & contractus facti eſſe,infra hoc eo.ti.

NON obſtat tex.in.l.poſſeſſionem de acqui. poſ. ubi pupillus naturalem poſſeſſionem, quoniam facti eſt,amittere quidem ſine tutoris authoritate poteſt,ſed non ciuilem,quæ ſolo animo retinetur. Ad hoc reſpódeo,quod ciuilis poſſeſſio a ſolo pupillo amitti non poteſt,quia factum eſt,non utique nudum & ſimplex, ſed ſolemne,& a iure qualificatum, iuris effectū producens.Igitur non tam ratione poſſeſſionis ſeu inſiſtētiæ,quæ facti eſt, quàm ciuilis effectus cohærentis, pupillus eam amittere non poteſt : quemadmodum etiā ſine tutore hæreditatem adire non poteſt, quamuis lucroſam & opulentam.§.neque tamen,Inſti.de autho. tuto.& tamen adire hæreditatem facti, non iuris eſt.

l.gerit de acqui.hæredi.ſic & poſſeſſionem ciuilem nē dum naturalem amittere facti eſt.d.l.i.§. ſi uir uxori de acqui.poſſeſſio. & generaliter pupillus ſine tutore nullum actum facere poteſt, per quem in aliquo iuris effectu lædatur.§. primo Inſti.de aucto.tut. l.obligari.ff.eod.tit.

NON obſtant iura omnia dicentia ius poſſeſſionis, uel poſſeſſionē plurimū a iure mutuare, uel multum iuris habere.l.peregrè et l.poſſeſſio de acqui.poſſeſio.quoniá talia iura reſpectu ciuilis effectus cohærentis intelliguntur. Sic etiam dicimus ius ſocietatis, ius permutationis, ius emptionis, ius ſtipulationis, Cū tamen in ſubſtantia omnes contractus facti ſint, non iuris.l.conſilio in fi.de cura. furio. pari modo ius poſſeſſionis, non intranſitiuè, ſed tranſitiuè uocamus. Item cum dicimus poſſeſſionē multum iuris habere, uel plurimum a iure mutuari.d.l.poſſeſſio, euidenter declaramus aliud eſſe ius, aliud poſſeſſionem. nemo enim mutuo accipit ab alio, quod ipſe naturaliter habet.l.ij §.appellata.& l. rogaſti ſi cert. peta. proinde poſſeſſio ciuilis nihil ferè aliud eſt, quàm legitima rei corporalis, uelut propriæ, detentio ſolo animo facta .l.ab hoſtibus.§. ſed quod ſimpliciter ex quibus cau. maio.l.quod ſeruus de acqui.poſſe. Et quemadmodū a uerbo momentario deriuatur uerbale nomen actum momentarium ſignificans, ueluti a trado traditio, a reſtituo reſtitutio, ab emo emptio, a ſtipulor ſtipulatio: Sic a uerbo ſucceſſiuo uerbale nomen deducitur, actum denotans ſucceſſiuum, ueluti a detineo

detentio, a poſſideo poſſeſſio, ab habito habitatio, & ſic de ſimilibus. fatendum tamen eſt uerborũ omniũ alia nudũ factũ ſignificare, uelut trado, detineo, pulſo: alia uero factũ ſolemne iuris effectu ſufultum, ueluti ſtipulor, poſſideo, do, dono, adopto, arrogo, teſtor, lego, & huiuſmodi, ex quibus uerbalia quoq; nomina iuris effectum habentia deducuntur, ut poſſeſſio, adoptio, ſtipulatio, & reliqua. Et quãquàm in propoſito articulo fuſius forte quàm par eſſet, uagati ſumus: nõ inutilis tamen erit labor, cum nulla in toto iure ſit frequentior, uel utilior materia poſſeſſoria: nulla uero circa terminorum notitiam frigidius, uel obſcurius explicata. Cætera in. §. nihil commune copioſius tractabuntur.

SED iuxta prædicta non inutiliter quæri poteſt, quare facta non ſuſpendantur, uelut iura, cum tamen legis poteſtas, ſaltem per imaginem et fictionem, maxima ſit, poſſitq; facta pro infectis habere. l. non dubium. C. de legib.

RESPONDEO Iura facilius ſuſpẽdi quoniã, per ſe ſubſiſtunt, et a lege moderationẽ accipiunt; facta uero, præſertim ſucceſſiua, cõtinuum hominis miniſterium ſuapte natura deſiderant, quo ceſſante illorum ſubſtantia ceſſat. d. l. deniq; & d. §. factæ de capti. Ideoq; ſuſpendi non poſſunt.

PRAETEREA iura, ſi reſpectu prioris domini nõ proſint, ſaltẽ in nouũ dominũ utiliter trãſmittũ-

tur.d.l. cũ hæredes in prin.de acq.poſ.facta uero adeo perſonæ cohærent,ut tranſmitti non poſſint.l. a teſtatore de condi.& demonſtra.l.quod dicitur & .l. Centeſimis.§.I.de uerb.obligat.

IDEO *factorum ſuſpenſio plerunq; fruſtratoria redderetur,quod legum rationi minime congruit,iuribus uulga.*

TERTIA *elicitur concluſio,ꝙ interrupta quandocunq; poſſeſſione,interrumiptur et uſucapio tex.eſt formalis in l.pen.infra pro donato.* Ratio *patet, nam ad perficiendam uſucapionem requiritur continuata poſſeſſio.l.iij.& .l.ſine ſupra eo.l.ij.*C.*de præſcrip. longi tempo.& talis interruptio eſt tante potentiæ,ut priſtina poſſeſſio amplius prodeſſe non poſſit nec,cum ſequenti poſſeſſione connecti:ſed ab integro inchoanda eſt uſucapio mediante noua poſſeſſione .d.l. cum hæredes.§.i.& .l.*Pomponius.*§.quæſitum de acqui.poſſe. l.in uſucapione.§.acceſſio de diuer.& tempo. præſcr.* Nam *ea quæ ad ſui perfectionem continuitatem deſiderant,ſi quoquo modo interrumpantur,ab initio repetenda ſunt.l.hæredes palã.§.i. ibi* omnia ex integro *de teſta.l.continuus in princip. de uerbo. obliga.l.qui fundum.§. qui bona fide.uerſic. cum ſemel infra pro emptore.* Nec *prædictis obſtat notabilis tex. in.l.cœptam infra eo . ubi interrupta poſſeſſione per interitum poſſeſſoris, adhuc procedit uſucapio,& per hæreditatem iacentem completur,quamuis hæreditas ipſa poſſidere nõ poſſit. d.§.*Scæuola*:quia reſpõdeo ta*

lē uſucapionē iure quodā ſingulari procedere propter utilitatem,cui legis fictio ſufragatur.l.Iuſto.§. nondū infra eo. Lex enim,ubi agitur de complenda uſucapio ne per mortem interrupta,fingit defunctum adhuc ſu pereſſe, & per hæreditatem repræſentari.l. hæreditas in multis,ſupra de acqui. re.domi.l.mortuo de fide = iuſſo.l.nouatio de nouatio.§.ſeruus Inſtit. de hæredi. Inſti. & hic in fi.unde uſucapio iam inchoata per talē fictam repreſentationem de æquitate completur, quæ tamen per hæreditatem de nouo inchoari non poſſet. Multa enim facta tenent,quæ de nouo fieri prohiben tur.l.patre de his qui ſunt ſui, & facilius ſuſtinetur, quod iam in aliquo ueritatis primordio fundatum eſt. l.cum filius.§.hæres de lega.ij.l.ij.& fi.infra pro lega= to,dixi plene in.l.Celſus infra eo.& facilius aliquid in eſſe conſeruatur,quàm de nouo inducatur.l.ſed ſi ma nente de preca. Et ideo per liberam perſonam ius no= bis conſeruatur,ſed non acquiritur.l.per procuratorem de procu. Et fini ac complemento rei ſemper aliquid pluſculum de rigore iuris remittitur, quàm ipſi prin= cipio.l.rerum miſtura ubi,dixi infra eod. Præterea hæ res ſtatim adita hæreditate retro hæres & dominus fuiſſe fingitur & immediate, defuncto ſucceſſiſſe.l. hæres quandocunq; de acqui.hæredi.l.ſi ex re.§.fi. de ſtipula.ſeruo. igitur poſſeſſio defuncti ipſi hæredi con tinuatur,& per hæreditatem ei conſeruatur,dummo= do interea non fuerit per alium occupata.§.diutina Inſti. de uſucapio.l.poſſeſſio infra eo.ſufficit enim fa cultatem apprehendendi poſſeſſionem ipſi hæredi inte= gram conſeruari, ut per hæreditatem uſucapio perfici

poſſit.d.l.poſſeſſio & d.l.cũ hæredes.§ i. & prædicta locum habẽt, quando ſola morte poſſeſſio interrumpitur: ſecus ſi alio caſu, puta captiuitate, quia tunc nec poſſeſſio continuatur hæredi, nec uſucapio per hæreditatẽ cõpletur, ut hic dicitur, & ratio liquet. Nã uerè mortuus ſtatim ab hæreditate uel hærede repræſentatur.d.l.hæres,& d.l.hæreditas & in auc.de iure iur. in princ. ſecus ſi alio modo uel caſu impediatur, quia nulla tunc repreſentatione ſuppletur.l.neminẽ de acquiren. hæredi.

SED *hic cadit notabilis difficultas, Cur defectus poſſeſſionis confeſtim uſucapionem interrumpat, non autem defectus bonæfidei: cum tamen ad uſucapionem bona fides,& poſſeſſio æqualiter requirantur.l. Celſus infra eo.l.ij.C. de præſcrip.longi tempo. Iaſon in rub. de acqui.poſſeſſ.dicit eſſe ſuum nouum quæſitum, & ſoluit, quoniam deſinens poſſidere, deſinit poſſe conueniri.l. nam ſi actor de rei uenditio.l. uni.C. de aliena. iud.mutan. & non ualenti agere uſucapio currere non debet.l.prima in fin. C. de annal. exceptio.l.contra.C. de inoffi. teſtamen. Verum hæc ratio non concludit, quoniam ad hoc, ut quis poſſit conueniri, ſufficit quælibet detentio, & reſtituendi facultas, licet ciuiliter non poſſideat.l. officium de rei uendi. quinimo ſufficit, quòd dolo poſſidere deſierit.l.is qui ſe & l. qui reſtituere eo.tit. quamuis igitur ciuilis poſſeſſio non ſit neceſſaria ad conuentionem, eſt tamen neceſſaria ad uſucapionem dicta.l. ſine infra eo. & l.i.§. per ſeruum, qui in*

ſuga. de acquiren. poſſeſſio. Vnde effectus ei cauſæ aſcribi non debet, ſine qua eſſe poteſt.l. antepenul.ex quibus cau. maio.l. uni. de conditio. & demonſtra. Itaque uerior mihi ratio uidetur, poſſeſſionem continuam ideo requiri, quia per primũ poſſeſſorẽ amiſſa, et per alium quæſita, uel apud ſecundũ otioſa eſſet, & ſine iuris effectu: uel duos eandem rem inſolidũ uſucapere contingeret: quorum utrunque abſurdum eſt.l. ſi ut certo.§. ſi duobus; commodati.l. penult.de caſtren. pecul.l.non cogendum in fi.de procurato.Cæterum in bona fide ſufficit originem conſiderare, per quam uſucapionis initium iuſtificetur.l.ſequitur.§. ſi antequam. ſupra eo.l.ij.pro empto: et quamuis poſtea deficiat, tamen ex tali defectu ius alteri acquiri non poteſt, ſicut ex defectu poſſeſſionis. Plures enim eodẽ reſpectu bonam fidem habere poſſunt, ſed plures poſſidere non poſſunt.d.§.ſi duobus, & l.iij.§.ex contrario. ſupra de acqui.poſſeſſio.

PRAEDICTA *principalis concluſio, ꝙ interrupta quandocũq; poſſeſſione uſucapio extinguatur, non ſolum procedit, quando quis per ſe animo & corpore poſſidet, uerum etiam quando per alium, puta colonum, procuratorẽ, filiũ, uel ſeruum, extra cauſam peculiarem iuxta.l. quod meo de acquiren. poſſeſſio. Nam in nõ peculiaribus paria ſunt omnino per ſe uel per aliũ poſſidere ſecundũ Marcellũ, & rectè, in.d.§. factæ de captiuis. Vtrobiq; enim quis animo ſuo poſſidet, licet corpore alieno.d.l. ꝙ meo. & l. iij.§. ſaltus eod.titu. Igitur ſiue corpore proprio, ſiue alieno quis*

poſſideat,ſemp eius captiuitate poſſeſſio interrũpitur, ſecundum crebriorem & ueriorem doctorum ſenten tiam in princ.huius text. licet nonnulli perperam re= fragentur:ut infra clarius oſtendetur in nona conclu ſione,in ea quæſtione,utrum extra cauſam peculiarẽ ignoranti domino poſſeſſio acquiratur?

VERUM *contra prædictam ampliationem in= ſurgit notabilis difficultas.Nam poſſeſſio,alieno corpo re retenta,per uim illatam domino non amittitur, ſed uirtute naturalis per alium conſeruatæ etiam ciuilis a domino retinetur.l.peregre.§.fi.de acqui.poſſ. & l. 1.§.non alij de ui arma.et ſi dicatur,ꝙ captiuitate ani mus domini alligatur,& impeditur, ut poſſidere non poſſit,reſpondeo,ꝙ etiam quando dominus per uim po tentioris deijcitur,eius animus impeditur.d.§.non alij & l.ſed ſi nolit de acqui.poſſ.*

QVARE *ad eam difficultatem dupliciter reſpon deri poteſt. Primũ, quia captiuitate uidetur ipſemet dominus ſponte amittere animum poſſidendi, & fa= cto ſuo deſinere poſſidere. quilibet enim ciuis Roma= nus ea lege et animo ad bellum procedit,ut uictus ſer uus hoſtium fiat.d.l.ex hoc iure.& d.§.ſeruitus,& d. l.hoſtes de capti. Nam faciens actum uidetur ultro ſe aſtringere omnibus conditionibus & qualitatibus eius l.ſi duo de acqui.hæred.l.ſi mulier.§.fi.quod met.cau. l.fi.§ cum enim gemini.C.de iu.delibe.Cæterũ quã= do dominus ſponte deſinit habere animum poſſiden= di,etiam poſſeſſionem per alium retentam amittit.Ci uilis enim ſine naturali amitti non poteſt.l.iij.§.quod*

ſi ſeruus.& l.ſi de eo.§.i.& l. quemadmodum de acqui.poſſeſ. Vel *ſecundo dici poteſt (& hæc ratio omnino concludit) ꝙ ideo captiuitate,non autem expulſione,dominus ciuilem poſſeſſionem amittit,quoniam captiuus amittit etiam potentiam & facultatem conſequendi naturalem, quam tamen expulſione non amittit,cum poſſit quandocunq; reuerti,& naturalem per miniſtros ſuo nomine retentam apprehendere.* Cõ*ſtat autem ciuilem poſſeſſionem non amitti,niſi quando, uel ſponte deſeritur,uel naturalis poſſeſſionis facultas adimitur.d.§.ꝙ ſi ſeruus cum prællegatis.* Nã *& in.d.§.per ſeruum,qui in fuga, dominus ciuilẽ ſerui fugitiui poſſeſſionem non amittit, donec fuerit ab alio naturaliter occupatus. ſic etiam ciuilis amittitur, quando cuſtos naturalem poſſeſſionem alteri tradit.d. l.peregre.§.fi.ſecus ſi poſſeſſionem tãtum deſerat uel morte,uel receſſu:quia adhuc animo domini retinetur d.§.quod ſi ſeruus. quia non eſt ſibi adempta facultas cõſequendæ naturalis.* Et *pro hac cõcluſione, ꝙ adẽpta facultate naturalis, ſemp amittatur ciuilis, facit.tex. in.d.l.cũ hæredes.§.i.de acqui.poſ. ubi* Iuriſ*conſultus hanc rationem in captiuo aſſignare uidetur. nam quemadmodum ciuilis poſſeſſio ſine naturali acquiri non poteſt.l.iij.§* Neratius *de acqui.poſſ.ſic etiam ſine potentia & facultate naturalis conſeruari non poteſt.l.d.iij.§.* Nerua *et.§.ꝙ ſi ſeruus. nec prædictis obſtat tex.in.l.clam.§.fin.de acqui.poſ.ubi per occupationem clandeſtinam naturalis, non adimitur ciuilis: quia reſpondeo ciuilem poſſeſſorem poſſe naturalem ſibi occupatam, quandocunque reſiuerit, de facto &*

propria authoritate recuperare.d.§.fin. ubi Areti. in yi.col.& d.l.q meo.§.fi. & eſt cōis doctorum ſentētia teſte Socino in conſil.cxxij. in cauſa domine Iacobæ colum.p enul.uerſic.reſpondeo dupliciter uol.iij.& uſque adeo ciuilis poſſeſſio per facultatē naturalis fouetur, & conſeruatur, ut negligens conſequi naturalem, cum primū pōt, etiam ciuilem, quam habet, amittat:l. ſi de eo §.i. de acqui. poſſeſſio. Alexan. in conſil.lxxyi. uiſa. uol.i. & ibi uerificatur dictum illud ſcripturæ, habenti dabitur, non habenti etiā quod habet:auferetur. & hæc perpetuo adnotanda ſunt, tum quia ultra ſcribentes, tum etiam quia ſolidam & præcipuam in uniuerſa poſſeſſionum materia cōtinent declarationem.

QVARTA elicitur concluſio ibi, & ſi ipſi reuerſo.nō magis fauēdū eſſe hæredi quàm defuncto: quia melioris cōditionis eſſe nō debet ſucceſſor, quàm eius author, a quo ius habet.l.in omnibus officijs.§ nō debeo de rugul.iur. nec plenior debet eſſe diſpoſitio in cauſato, quàm in ſua cauſa auc.multo magis.C.de ſacroſan.eccle. & ideo quod defuncto non licuit, hæredi licere non debet, & quod defunctus uſucapere non potuit, nec hæres eius. & mala fides defuncti hæredi etiam bonæfidei nocet.§.diutina Inſtit. de uſucapio.l.ſequitur.§.hæres. ſupra eo.l.cùm hæres de diuer. præſcriptio. & querelam, quam defunctus omiſit, hæres ſuſcitare non poteſt.l. fin.C. de reuo. donatio.l. ſi pater & l. ſcimus in fi. C. de inoffi. teſta. & generaliter hæres in omnia defuncti iura tā acti=

ue, quàm paſſiue ſuccedit.d.l.cum hæres. & l. hære-dem de regul.iur.& l.ij.C.de fruc.& liti.expen.pro-inde ualet argumentum de poſtliminio ad legem cor-neliam tam affirmatiuè, quàm negatiuè,uti quæcũq; iure poſtliminij competunt, etiam per legem cornea-liam concedantur. & ubi poſtliminium non proce-dit, nec etiam lex cornelia hæredibus proſit, ratio-nibus prædictis, & ita arguit Iulianus in l. bona in princ.de capti. & Marcellus hic in fi. principij.Limi-tantur tamen omnia ſupradicta; ut non procedant, ubicunque hæres non uenit ut hæres ex perſona de-functi; ſed ex perſona propria, iuxta tex.in.l. fi.cum ibi not.C.de euictio. Item hæres non repræſentat de-functũ in iuribus mere perſonalibus.l. Idem.§. per-ſonale de pact.l. iniuriarum actio de iniu.l. in eum de in ius uocan. l. hæc actio de calumniato. Item neque in factis dicta l. hæreditas de acquiren.re.do-mi. & d.l.cum hæredes in princ. de acquiren. poſſ. Item & generaliter in omnibus ijs, quæ ſua natura tranſmitti non poſſunt.§. finitur Inſti. de uſufruct. l.ſi ex pluribus de ſuis & legiti.l.ſi is cui. infra rem rat. habi. Aliquando tamen plus iuris habet hæ-res, quàm defunctus,puta in ijs, quæ inter ipſos hæ-redes beneficio legis decemuiralis diuiduntur: quæ tamen apud defunctum indiuidua fuiſſent.l. lega-tarius de leg.i.l.pacto.C. de pac.l.prima.C. ſi certum petatur.l.iiij.§.Cato,ubi late dixi poſt ſcribentes, in-fra de uerborum obligatio. Item in omnibus, quæ poſt defuncti mortem initium capiunt in perſo-na ipſorum hæredum.l.prima.C.ut actio. ab hæredi.

Item plenior aliquãdo competit obligatio hæredi quã defuncto.l.ſi per imprudentiam.§.non mirum de euictio.l.reperitur ad.l.falcid. ſic etiã in pœnalibus hæres non ſuccedit.§.omnes Inſti. de perpetu. actio.l.omnes de actio.& obligatio.quia crimina morte extinguntur,nec quiſquã alieni criminis ſucceſſor conſtituitur. l.defuncto de publi. iudi.l.crimen &.l.ſi pœnam de pœnis.l.ſancimus.C.eo.ti.et hæc uera quo ad pœnam, non autem quo ad lucrum ex crimine paratum: quia turpia defunctorum lucra ſunt ab hæredibus extorquenda:& in lucris illicitis crimina defunctorum hæredibus imputantur.l.in hæredem de calumniato.l.uideamus ꝙ met.cau.

QVINTA elicitur concluſio ibi in uita ſua. ꝙ poſſeſſio interrupta in uita poſſeris uſucapionẽ quoque interrumpit.l.nemo ambigit.C.de acqui.poſſe. & d.l.naturaliter ſupra eo.ſecus tamen ſi poſſeſſio morte poſſeſſoris interrumpatur,quoniã,ut ſupra in.iij.cõcluſione plene docuimus,poſſeſſio hæredi continuatur, & uſucapio per hæreditatem iacẽtem completur.d.§. diutina &.d.l.poſſeſſio &.d.l.cæptam infra eod. & ſic illa uerba in uita ſua non ſine miniſterio a iuriſconſulto ponuntur. Ratio ultra alios reddi poteſt,quoniam ciuilis poſſeſſio,quæ producit uſucapionem a uiuente amitti non poteſt,niſi etiam amittatur facultas poſſeſſionis naturalis,ut ſupra in.iij.concluſione declarauimus. Atqui per mortem poſſeſſoris, licet poſſeſſio inſpecta ueritate rumpatur, quia mors omnia ſoluit. §.deinceps auct.de nuptijs: tamen quoniã hæredi,qui

Ipſum defunctum repræſentat,non eſt adempta facultas cōſequendæ naturalis:dicta poſſeſſio continuatur, & uſucapio perficitur. Hinc *etiā colligitur ſolida ratio inter hæredem defuncti in ciuitate,& captiuum ab hoſtibus reuerſum:cur ſcilicet apprahēſio poſſeſſionis naturalis facta per hæredem retrotrahitur,et cū poſſeſſione defuncti continuatur. d.l. cum hæredes in prin.* In *captiuis autem poſtliminio reuerſis apprehenſio non retrotrahitur,nec cum priſtina poſſeſſione coniungitur: ſed noua acquiritur poſſeſſio, nouaq; uſucapio inchoatur.d.l.cum hæredes.§ i.* Huius *diſcriminis non obſcura eſt ratio. ſi quidem fictio translatiua in hærede inuenit utriuſq; extremi habilitatem,ſcilicet a quo per ueram apperhenſionem, & ad quod per facultatem apprehēſionis, quæ ſemper integra fuit.* Cæ*terū in captiuo reuerſo extremum ad quod inhabile reperitur,cum per captiuiatem facultas naturalis poſſeſſionis confeſtim fuerit interrupta,ut amplius coniungi non poſſit. & ita declarantur textus in.d.l.deniq; & in.d.l.cū hæredes.§.i.aliter quàm doctores explicauerint.* Et *ſi dicatur,queādmodū lex fingit reuerſum non fuiſſe captum,cur etiam non fingit poſſeſſionem recuperatam nunquàm fuiſſe interruptā? præſertim cum in conſequentiam principalis fictionis poſtliminaris id fieri poſſit.* Re*ſpondeo,quia poſſeſſio & eius continuatio uel interruptio ſunt facti,& facta quia ſuſpendi non poſſunt poſtliminio non continentur iuribus prædictis.* Iuxta *præmiſſa oritur dubitatio, utrum poſſeſſionis interruptio ſicut uſucapionem reſoluit,ita etiam prioris tituli effectum interrumpat?*

ut non modo noua poſſeſſione,ſed etiam nouo titulo ad uſucapiendum opus ſit,uerbi cauſa poſſidebam,& uſucapiebam titulo pro emptore, interrupta fuit poſſeſſio & uſucapio,an alium nouum titulum cum noua poſſeſſione conſequi debeam : an uero primus titulus ſufficiat ad nouam uſucapionem. Et uidetur nouum titulum requiri, quoniam in primordio acquiſitionis titulus ſine poſſeſſione non prodeſt : ſed titulus etiam poſterior cũ poſſeſſione præfertur.l. quoties.C. de rei uendi.l. traditionibus.C.de pact. igitur prior titulus ſua poſſeſſione deſtitutus, uelut nudus et inefficax, amplius conſiderari non debet. Bartol. hoc dubium mouet in.§.i. infra ea.l. & concludit primum titulum ſufficere per tex. in l.iuſto.§ & ſi poſſeſſionis in fi. infra eo. Nam titulus ſemel quæſitus non interrumpitur ut poſſeſſio, quinimo a primordio tituli omnis poſterior formatur euentus.l.uni. in fi.C.de impo. lucrati.deſcriptio.lib.x. quare autem titulus minime interrumpatur, ratio patet; quia iuris eſt, non facti. eſt enim titulus ius illud, quod ex contractu uel diſpoſitione procedit, poſſeſſionem ipſam iuſtificans.l. ſequitur.§. furioſus ſupra eo.l.iij. cum ſequen. de publicia. actio.l. Celſus; ubi late dixi, infra eo. iura autem non interrumpi, ſed potius ſuſpendi conſtat.d.l. cum hæredes in princ. de acqui.poſſ.l.poſtliminij de captiuis. Præterea titulus & poſſeſſio ſeparatam habent rationem, nec unum ab altero dependet.in ultimis enim uoluntatibus ex ſolo titulo ſine poſſeſſione dominium transfertur.l.a Titio de furtis. ſimiliter in dotis conſtitutione.l. ſi fundum

de fund. dotal. licet hæc ſingulari iure procedant. Rur*ſum in præſcriptione longiſſimi temporis ad parandã exceptionẽ titulus nõ requiritur, ſed poſſeſſio. l. ſi quis emptionis. §. ſi uero nullum ius.* C. *de. præſcrip. xxx. anno. quod etiã canonico iure procedit. c. de quarta, cũ notatis, de præſcriptio. ex quibus patet de uno ad alterũ non inferri. l. fi. de calũniato. l. naturaliter. §. nihil commune de acqui. poſſ. cum uulga.*

SEXTA *elicitur concluſio ibi,* ꝙ ſi ſeruus, *in peculiaribus per filium uel ſeruum acquiſitis, & poſtliminium, & l. corneliam locum habere. l. iuſto. §. fi. infra eo. l. in bello. §. factæ. & l. bona. §. quæ peculiari de captiuis.* Ratio *patet, nam in peculiaribus, ſiue de acquirendo ſiue de conſeruando tractetur, ſciẽtia domini non requiritur: quia peculiaria & animo & corpore alienis retinentur. d. §. quæſitum & d. l. quod ſeruus de acquiren. poſſeſſio.* Verum *contra prædictam concluſionem oritur difficultas:* Nam *ad uſucapiendum ciuilis poſſeſſio requiritur dicto. §. per ſeruum, qui in fuga, & d. l. ſine poſſeſſione ſupra eo. & tamen ſeruus ciuiliter poſſidere non poteſt, ſed naturaliter tantum detinere. d. l. quod ſeruus. & l. ſtipulatio iſta habere. §. hæc quoque de uerborum obligatio. rurſus ciuilis poſſeſſio, quæ in ſeruo domini capacitate fouetur, iuxta regulam. l. ſi mihi §. regula de lega. i. domini captiuitate reſoluitur; ut hic in princ. & dicta. l. denique ex quib. cau. maio.* Ideo *etiam in peculiaribus uſucapio captiuitate interrumpi deberet, cum ad eum caſum peruene=*

rit, a quo incipere non poteſt.l. pro parte de ſeruitu= tu.l.quia in eum ad.l.aquili. nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ uſucapio cœpta aliquãdo ſine poſſeſſione procedit. d.l cœptã infra eo. quia reſpondetur illud procedere iu= re quodam ſingulari in hæreditate uere iacente per mortem domini naturalem, quæ perſonam domini re= præſentat.d.l.hæreditas de acqui.re.domi. Secus in hæ reditate ficta domini captiui, quæ propter ſpem poſtli= minij neminem repræſentat, nec habet priuilegia, ſeu effectus hæreditatis uere iacentis, ut declarat Bartol. in fi.3.partis principalis huius.l. Nec pariter obſtat, ſi di= catur quod, peculiaria animo & corpore ſeruorũ uel filiorum acquiruntur, & conſeruantur.d.l.quod ſer= uus &.d.§.quæſitum, quia reſpondetur talem faculta tem in peculiaribus ſemel conceſſam ex prima & ge= nerali dominorum conceſſione perpetuo depẽdere, quæ quidem uoluntas generalis ad euitandam continuam interpellationem in ſingulis actibus, & momentis ſem per durare præſumitur.d.§.quæſitum: ſed captiuitate domini talis præſumptio ceſſat, cum etiã ſi uellet am plius conſentire non poſſit, argumento tex.in.l.qui ad certum.ff.loca. Verum ad hanc difficultatem reſpon= deri poteſt prædicta in peculiaribus procedere, etiã re= ſpectu domini captiui, propter ſpẽ poſtliminij, per quã & capacitas domini, & iura omnia dominica in ſer= uo cõſeruantur, ut dominus adhuc per ſeruũ & poſ= ſidere, et uſucapere intelligatur: cõcurrẽte ſcilicet pri= ma cõceſſione, quæ ius peculij firmauit ſpeciali quadam æquitate pp utilitatẽ.d.§.quæſitũ et.l.fi.§.fi.infra.eo. et.l.pen.de capt.& plenius infra dicetur in.xx.cõclu.

SEPTIMA

SEPTIMA elicitur concluſio ibi in pendenti eſſe, quod uſucapio rei peculiaris captiuitate domini ſuſpenditur l.bona.§. quæ peculiari de capti. Sed opponitur, illud dicitur ſtare in pédéti, cuius nullus eſt progreſſus: nam ſuſpenſio impedit curſum Clemen. uni.de cau.poſſe. & propriet.c. ſignificauerunt de teſti. & tamen non obſtante domini captiuitate in peculiaribus uſucapio miniſterio filij, uel ſerui procedit, & completur d.l.Iuſto.§. fi.in princ.l.ij.§.Celſus infra pro empto.& d.l.pen.de capti. Reſpondeo prædictam concluſionem intelligi quo ad modum, non quo ad effectum. Nam in effectu uſucapio in peculiaribus ſemper procedit: ſed modus ſtat in pendenti, ſcilicet an ipſi domino reuerſo iure poſtliminij, an uero eius hæredi per legem corneliam pro futura ſit d.§. quæ peculiari de capti. Sic etiam omnia alia iura captiui in pendenti ſtare dicuntur, ut uel ei, uel eius hæredi reſtituantur d.l.in bello.§.codicilli de capti. fallit in iure patriæ poteſtatis, quod indiſtincte, & in effectu captiuitate patris ſuſpenditur. Nam ſi pater reuertatur, poteſtatem in liberos recuperat: ſi illis decedat, filij exinde ſui iuris ſemper fuiſſe creduntur d.l.bona §.quod filius de capti.& l.i.§. ſi pendeat ad macedo. & d.§. ſi ab hoſtibus Inſt.quib.mod. ius pat. pot. ſol. Igitur benedixit glo.in.l. quod ſi filius de capti. licet hic a Bartol.perperam reprobetur, quod pendente patris captiuitate nihil interim ſuper filio fingi poteſt, uel ꝙ ſui iuris, uel ꝙ in poteſtate ſit. Et ex prædictis infertur ad notabilem quæſtionem, Vtrum teſtamentum a filio conditum pater apud hoſtes captiuo exi-

ſtente, & illic defuncto per l. corneliam confirme-tur? quod ſanè uidetur, quandoquidem patre apud hoſtes defuncto, filius a die captiuitatis ſui iuris factus intelligitur ſecundum Bartol. *Ideoque teſtamen-tum, tanquam a perſona habili confectum, ualere debet. eius enim ualiditas ab euentu declarata eſt l. iure noſtro in fin. de teſtamen. tutel. l. rem non no-uam in fi.* C. *de iudi. clemen. prima ut lit. penden.* Contrarium *tamen uerius eſt, quoniam ultima uo-luntas, preſertim teſtamentum, in pendenti ſtare non poteſt, nec eius ſubſtantia a futuro euentu con-firmatur: ſed ab initio per ſe firmum certumque eſſe debet l. fin. commu. prædio. licet ex poſt fa-cto in totum, uel in partem, alieno facto poſſit irritari l. ſi nemo de teſtamen. tutel. l. circa de in-officio. teſta.* Præterea *pendente patris captiuitate, filius ſui ſtatus incertus, & dubius de ſtatu ſuo, te-ſtari non poteſt l. de ſtatu de teſtamen. & ad hoc uidetur caſus in l. ſecunda. §. ſi quis deceſſerit ſu-pra unde legiti. ubi ex teſtamento condito per fi-lium captiui bonorum poſſeſſio peti non poteſt. & ita tenuit gloſ. final. in l. ſi pater de iniuſt. rup. te-ſta.* Nec *obſtat ſi dicatur, quòd tale teſtamentum ſaltem æquitate legis corneliæ conualeſcere debe-ret argu. tex. in l. poſthumus de iniuſt. teſtamen.* Vbi *teſtamentum natiuitate poſthumi præteriti ru-ptum, poſthumo ante teſtatorem defuncto æquita-tate prætoria conualeſcit: quia reſpondetur mani-feſtam eſſe rationem differentiæ.* Nam *in caſu po-ſthumi teſtamentum ab initio ualuit, unde faci-*

lius confirmatur, & ad priſtinum ſtatum reducitur argu. tex. in l. ſi unus. §. pactus ne peteret, de pact. faciunt notata in. c. ſtatutum, in uerbo numerandum de præben. in vi, facit uulgatum illud Bald. in l. quoniam præteritæ in princ. C. de ſecun. nupt. Corrigens corrigitur, & ad priſtinum ſtatum ius reducitur: & quando præceſſit legitimum initium, facile ceſſat ſuperueniens impedimentum. Sed in caſu captiui teſtamentũ nunq̃ ualuit: quinimo lex initio refragatur; quæ pendente ſtatu paterno filium teſtari non patitur dicto. §. ſi quis deceſſerit. & quando lex ab initio actui reſiſtit, habilitas ſuperueniens talem actum non confirmat l. ſi minor de ſeruis exportan. Cum enim principium potentiſſima cuiuſque rei pars ſit, regulariter in omni actu principij habilitas ſpectanda eſt l. prima de origi. iu. l. Pomponius de nego. geſt. & a primordio omnis poſterior formatur euentus dicta l. uni. C. de impo. lucrati deſcrip. lib. decimo & generaliter omnis actus probabili errore cõceſſus ſaltem aliquod ueritatis primordiũ requirit l. ſecunda & fin. infra. pro lega. l. cum filius. §. hæres de lega. ij. & plene declaraui in dicta l. Celſus infra eo.

NEC prædictis etiam refragatur tex. in l. fin. §. i. iunc. glo. C. de ſenten. paſſ. ubi teſtamentũ a filio conditum pendẽte patris deportatione, ſi interim filius deceſſerit, et pater reſtitutus poſtea fuerit, nõ reuocatur: ſic de teſtamento pendente captiuitate patris confecto dicendum uidetur: quoniam ad hæc reſpondet glo.

in d.§.1.permultum intereſſe inter captiuitatem & deportationem. Siquidem per captiuitatem patris, filius non efficitur ſui iuris (ut Bartol. malè opinatur) ſed ius patriæ poteſtatis ſtat in pendenti iure poſtliminij, quod captis pro republica fauorabiliter indultum eſt.d.l.poſtliminium de capti. Conſtat enim poſtliminio omnia iura ſuſpendi, & reuerſis reſtitui.l.poſtliminij de capti.ergo & ius poteſtatis in pendenti manet. Cæterum per deportatioenm, quæ ex delicto patris contingit, patria poteſtas omnino extinguitur, et filius uerè ſui iuris efficitur.§.cum autem Inſti. quib. mod.ius patri.pote. ſolui.quamuis igitur pater ex indulgentia principis reſtitutus omnia ſua iure priſtina conſequatur, patriam tamen poteſtatem in filium iá defunctum recuperare uon poteſt, nec teſtamentum ab eo legitime factum reuocare: Cum non ſoleant priuilegia principum in præiuditium iuris alieni facile retrotrahi, nec iura quæſita reuocare.c.quamuis de reſcrip.in ui.l. impuberi de admini. tuto.l.1.§. merito. nequid in lo. publi.l.nec auus.C. de emancipa. libero. cum ſimil. Nam effectus conſumati, etiam ſi per-ueniant ad caſum, a quo incipere nequeunt, minime reuocantur l.pluribus.§.& ſi placeat, de uerbo. obliga.l.ſi Gaudentius.C. de contrah. empti. & generaliter multa facta tenent, quæ de nouo fieri prohibentur.l.patre de his qui ſunt ſui.l.cœptam ſupra eod. cum uulgaribus.

OCTAVA elicitur concluſio illi intelligi uſucaptum, quod in peculiaribus dominus reuer-

ſus fingitur uſucepiſſe, licet nunquam antea poſſederit, præſupponendo uſucapionem per ſeruum pendente domini captiuitate inchoatam d.§.factæ de captiuis. Sed *hic inſurgit non leuis difficultas.* Certum *eſt enim, ꝙ ſuper extremo inhabili fingi non poteſt.l. bonorum rem ratam habend. & notatur in.l.ij.C.de inoffi. donatio.* Sed *dominus etiam præſens peculiaria non poſſidet, nec uſucapit, quinimo ſeruus ipſe animo & corpore proprio, etiam ignorante domino, poſſidet, & uſucapit l.ij.infra pro ſoluto l.ij.§.* Celſus *pro empt o.* Nec *obſtat, ſi dicatur, ꝙ ſeruus poſſidet, et uſucapit nomine domini: quoniam reſpondetur, quòd uſucapio ſerui in peculiaribus pendente domini captiuitate fictè procedit, ſecundum primum glo.opinionẽ in d.l.iuſto.§.fi.in uerbo inchoari infra eo. quam* Bartol.*hic ſequitur.* Vnde *ex actu ficto non debet alia fictio reſultare l.i.cum notatis.* C*. de dot. promiſſio.l. quod meo de acqui. poſſe.l.qui ad certum loca.* Nam *extremum a quo (ſecundum* Bartol.*& doc. communiter hic) uelut baſis & fundamentum tranſlatiuæ fictionis per ſe uerũ & exiſtens requiritur: igitur abſurdum foret dicere dominum reuerſum fingi uſucœpiſſe, quod ſeruus eius ficte uſucapiebat. Ad hæc reſpondet* Bartol*. quod fictio uſucapionis uenit in conſequentiam principalis fictionis, quæ ex ſecundo capite poſtliminij procedit, per quam dominus fingitur nunquam captus, ſed in ciuitate ſemper fuiſſe.l.retro de captiuis, & in conſequentiam ſemper fingitur poſſediſſe & uſucœpiſſe: & in effectibus ſeu fictionibus conſecutiuis ſufficit ficta extremorum habilitas. &*

eſt notabilis declaratio in tota materia fictionum per tex. in l. i. C. de poſtlimi. reuer. & in l. ab hoſtibus. §. nõ minus, cum ibi not. ex quibus cau. maio. & in l. qui in útero de ſta. homi. ubi conceptus in utero habetur pro nato, & in patria poteſtate per conſequentiã. Si*militer cõceptus & natus apud hoſtes, rediens cum parentibus, fingitur natus liber & in ciuitate, in conſequentiam fictionis poſtliminaris ipſis parentibus principaliter competentis.* Veruntamen, *quáuis prædicta declaratio* Bartol. *de fictione conſecutiua in ſe uera ſit, tamen ad caſum noſtrum adaptari non poteſt: quoniam ſeruus rem peculiarem ſiue capto, ſiue præſente domino uerè & non fictè uſucapit dicta. l. penul. §. fin. ibi* ſi quidem ex cauſa peculii poſſedit, uſucapionem inchoari *infra eo quæ uerba denotant ueritatem l. i. C. de acqui. poſſeſſio. & uoluit glo. in d. uerbo inchoari in ſecunda ſol. quæ uerior eſt, licet* Bartol. *primam minus ueram elegerit.* Nam *dominus per ſeruum fingitur uſucapere l. ſi ſeruo infra eo. igitur neceſſe eſt ſeruum uere uſucapere: quia ad hoc ut quis per alium feciſſe uideatur, uerum miniſtri uel mandatarii factum requiritur l. i. §. deieciſſe de ui arma. d. l. quod meo de acqui. poſſeſſio. alioqui etiam ceſſante poſtliminio, & in dominis nunquã captis fictio uſucapionis ex ficta quoque ſeruorũ opera principaliter reſultaret contra omnem iuris rationem, ut ex prædictis facile conſtat.*

QVARE *ad obiectum reſponderi poteſt, ꝙ ideo dominus reuerſus fingitur retro per ſeruum uſucepiſ-*

ſe, quoniam iam ante captiuitatẽ per eundem ſeruũ uſucaperẽ fingebatur: quæ fictio cũ ſit iuris, nunquã interrupta fuit, ſed inſtar aliorum iurium in penden ti remanſit, & per dominum reuerſum ſimul cũ aliis iuribus citra ullum factum extrinſecum recuperatur d.l.in bello.§.codicilli.et.l.bona.§.quæ peculiari de ca pti.& d.l.cum hæredes.§.1.de acqui.poſſe.& ſic talis fictio nõ ex ſecundo capite poſtliminij per conſequẽtiam (ut Barto.exiſtimauit) ſed ex primo capite omnium iurium reſtitutio uere procedit.

ACCEDIT nunc alia dificultas, quomodo poſſit ſeruus pendente domini captiuitate uſucapionem in peculiaribus inchoare. Nam arguendo a ſufficienti diuiſione talis uſucapio in perſona ſerui fundari non põt, cum ſeruus ex perſona ſua nullius ciuilis effectus capax ſit, nec ſibi poſſidere uel uſucapere poſſit d.l. qđ ſeruus de acqui.poſſe.l.ſtipulatio iſta.§.Hæc autem de uerbo.obliga.l. quod attinet de regũ.iu.d.l.iuſto.§.fi. in.ij. reſpon.infra eo.Ex perſona aũt domini non põt, cum dominus in ſeruitute hoſtium ſit, & nihil per ſe poſſit, ergo nec per ſeruũ l.neq; ſeruus. & l.Labeo in fi. ſupra eo.nec etiam ex perſona hæreditatis iacentis, cum nulla detur captiui hæreditas, ſiue is naturaliter uiuat, ſiue apud hoſtes deceſſerit l.iij.§.fin.de uerbo.ſignifica.l.neminem de acqui. hære.l.prima de hæ redita. uendi. Præterea hæreditas per ſe nec poſſidere, nec de nouo uſucapionem inchoare poteſt l. prima.§. Scæuola. ſi quis teſta. liber l. captam infra eo. Breuiter in hac difficultate puto dicẽdũ habilitatẽ

& poteſtatem ſerui in peculiaribus exercendis, & acquirendis adhuc ex domini capacitate pendere, non obſtante captiuitate propter ſpem poſtliminij. Nam *ſtatus & capacitas hominis iuris ſunt ſecundum* Bartol. *poſt d.* Andre. Piſanum *ſupra hac ea.l. colum.ij. uerſic. & quia per tex.in l.libertas de ſta.homi.& in l.iij.& iiij.de his qui ſunt ſui uel alie.iu.*Igitur *uirtute poſtliminij capacitas domini inſtat aliorum iurium ſtat in pendenti, nec captiuitate deletur, nil mirum ſi per eam ſeruus adhuc ipſi domino, licet captiuo, & & poſſidere & uſucapere poteſt, quod autem etiam in peculiaribus uſucapiendis ficta poſſeſſio domini requiratur, tex.eſt ineuitabilis in d.l.fin.§.fin. infra eo. non obſtante declaratione glo.et* Bartoli *ibi, quæ aperte uiolat tex.ut infra pleniſſime oſtendemus ad quod etiam eſt tex. apertus in d.l. ꝙ ſeruus ibi,* peculiũ qđ ſeruus naturaliter tenet, creditur dominus poſsidere. *Nec obſtat tex.in d.l. neq; ſeruus ſupra eo. quia neceſſario loquitur in nõ peculiaribus, ut gl.ibi recte declarat, ne alijs iuribus apte repugnet d.l. iuſto.§.fi. infra eo. nec eſt nouũ ꝙ una lex ſimpliciter et indiſtincte loquens p alias leges diſtinguatur, limitetur, ac ſuppleatur, ut omnis pugnantia & abſurditas ceſſet. §.quibus in prima conſti.*C.*& l. filiusfamilias de actio. & obligatio.iunc.l.i.ad macedo.& l. ij. de pollicitatio. & l. ſciendum qui ſatiſda. cogan. iunc.authen.offeratur.*C. *de litis conteſtatio.l.nam et poſteriores de legibus, cum infinitis ſimilibus.*

NONA elicitur concluſio ibi, plus iuris, dominum plus iuris habere in peculiaribus reſpectu poſtlimini, quàm in non peculiaribus, ſiue per ſe ſiue per ſeruos ea poſſideret. ratio in promptu eſt, Nam peculiaria reſpectu domini iuris ſunt magis, quàm facti, cum in illis nullum ipſius domini factum, nullaue ſcientia deſideretur d. §. quæſitum, & d.l.ij.§.Celſus pro empto. In nõ peculiaribus autem nec poſſeſſio, nec uſucapio per ſeruos ignoranti domino procedunt l.i. §.item acquirimus de acqui.poſſe.l.ij. infra pro ſoluto. Verum quia Bartol. & plerięq; omnes ferè ubique tenuerunt etiam in non peculiaribus ciuilem poſſeſſionem ignoranti domino quæri, hunc articulum plenius diſcutiendum putaui. Et pro opinio. Bartoli, quæ communis eſſe uidetur ſecundum Iaſo.hic, & in d.§. Itẽ acquirimus poſt Alexan. primo facit tex.in l.quod ſeruus de acqui.poſſe. Vbi domino ignoranti iuſta tantum poſſeſſio per ſeruos acquiritur, ſicut & id quod ex peculio quæritur. & ſic de nõ periculiaribus loquitur, cum omne æquiparatum ſit diuerſum l.i. de lega.i.l. quod Nerua cum not. ſupra depoſiti. Secundo facit l.ſi me in uacuam.§.fi.eo.titu.ubi textus apertus, ꝙ ſeruus, etiam alienus, & a nemine poſſeſſus, poſſeſſionem ignoranti acquirere poteſt, quemadmodum & procurator. Tertio per tex.in l.i.§. ſi per ſeruum, qui in fuga, de acqui.poſſe. ubi per ſeruum fugitiuum adhuc acquiritur domino ignorãti poſſeſſio. Et ſic extra cauſam peculiarem cum fugitiuus peculiũ non habeat. & ſi quod habebat, per fugam amiſit.l. rogaſti.§. ſi fugitiuus ſi cert.peta.l.libera de pecul.

QVARTO per tex.in l.nunquã.§.ſi ſeruus infra eo.qui tex.multum urgere uidetur ibi peculiari uel etiam meo nomine ut ego per eũ ignorans posſideam. Quinto per tex.in l. in bello.§ factæ de captiuis, ſecundum unum intellectum, ꝙ ibi Iulianus æquiparauerit hos duos caſus, dominum ante captiuitatem per ſeruum non peculiariter poſſidere, uel poſt captiuitatẽ ex cauſa peculiari; ut utroq; caſu & poſtliminij, & legis Corneliæ fictio procedat . quod non alia ratione contingere poteſt, niſi quia neutro caſu factum uel ſcientia domini requiritur. Sexto per tex.in.§. Itẽ nobis Inſti per quas perſo.no.acqui.ubi tex.generaliter et indiſtincte dicit per ſeruos dominis etiã ignorãtibus,& inuitis,non ſolum proprietatẽ, ſed etiã poſſeſſionẽ acquiri. Septimo, & ultimo facit,quia ſeruus et procurator in acquirendo æquiparantur d.l.ſi me.§.fi. de acqui.poſſe. & tamen procurator poſſeſſionem ignoranti acquirere põt l.i.C.de acqui.poſſe.l.ſi procurator de acqui.re.domi. ergo idem & in ſeruo dicendum.

CONTRARIAM opi. tenẽt Areti.& Iaſ.in d.§.Itẽ acquirimus,quã, ut ueriorem,amplector: quoniã apertis iuribus & rationibus cõprobatur, quibus omnino reſponderi nõ põt.Et primo per tex.in d.§.itẽ acquirimus,& in l.iij.§.ſaltus.et in l.peregre.§.quæſitũ de acqui.poſſe.& in l.iuſto.§.fi. & in l. ſi ſeruũ neſciẽte infra eo. & l.ij.pro ſoluto. & l.ij.§.Celſus.et §.Põponius pro empto.et l.quia a ſeruo in fi.de actio. & obligatio.& in l.bona §. quæ peculiari.& l. pen.

de captiuis. quibus legibus manifeſte probatur pecu- liaria etiam ignoranti, non peculiaria ſcienti tantũ domino acquiri. Secundo *facit, quia ubicunque lex concedit ignoranti domino poſſeſſionem, ferè ſemper qualitatem peculiarem exprimit, ut patet in omnibus iuribus præallegatis: quando autem aliqua qualitas, ſeu uerbũ aliquod a lege ſæpius exprimitur, ad illud tantum diſpoſitio reſtringitur, et omne aliud non ex- preſſum excluditur. glo. eſt ſingularis in clemen.I. in uerbo dioceſanis de iure patrona. quam ſumme ex- tollit* Iaſ. *in l. ſi conſtante col.xiiij.uerſic.limita. ſolu. mat.*Tertio *facit ratio ineuitabilis.*Nam *poſſidens per ſeruum extra cauſam peculiarẽ dicitur poſſidere ani- mo ſuo, & corpore alieno d.l.iij.§.ſaltus.& d.l. quod meo de acqui.poſſe. ſed ubi ſcientia deeſt, ibi animus eſſe non poteſt l. non uidetur de libe. cau. & hoc eſt quod uulgo dicimus, ignorantis nullum eſſe conſen- ſum l. ſi ignorans ſupra loca l.generali.*C. *de tabula. lib.xij.l. mater de inoffi. teſta. & conſequenter igno- rans nemo poſſidet.l.iij.§.*Neratius *ibi* is enim, qui neſcit, non posſidet, *de acqui.poſſe.*Et *ſi dicatur, ſufficit uolũtas generalis, et permiſſiua ipſius domini ad omnem ſerui acquiſitionem confirmandam d.§. quæſitum.& d.l. ſi procurator de acqui.re.domi.* Re- *ſpondeo generalem, & permiſſiuam domini volunta- tem in ſolis peculiaribus ſufficere, quæ & animo & corpore ſerui poſſidentur ſeu retinentur d. §. quæ- ſitum: ſecus in non peculiaribus, quæ ab animo ipſius domini continue dependent iuribus prædi- ctis.* Quarto *facit, quia* Bartol.*& omnes fatentur*

in d.l.ij.pro ſoluto, in non peculiaribus uſucapionem ignoranti domino non procedere: ergo nec etiam ciuilem poſſeſſionem ignorantibus acquiri fatendum eſt: ſi quidem ciuilis poſſeſſio iuſta ſine iuris effectu eſſe non poteſt, neque eam lex ocioſam aut inutilem eſſe permittit l.iij. ſupra eo.l.traditio de acqui.re.domi.& perridiculũ eſt antecedens cõcedere, & neceſſarium conſequens denegare l.ij. de iuriſditio.om.iudi. Quinto facit, quoniam ciuilis poſſeſſio per filium aut ſeruũ patri uel domino fictè procedit. Nam illorũ miniſterio pater & dominus poſſidere uidentur d.l. quod meo de acqui. poſſe .l. fi.§. fin.infra eo. Sed lex nunquam fingit aliquid factum, niſi ut inde eliciat aliquem iuris effectum, ut recte docet Bartol. hic in prima oppo.igitur cui bono poſſeſſionem fingeret ſine uſucapione? d.l. ſine infra eo.& l.iij. ſupra eo.uel cauſam ſine effectu? l.hæc ſtipulatio.§. diuus ut lega. nomi.cauea.l.non cogendum.§.fi.ubi glo.de procu.

SEXTO, *& ultimo facit, quoniam ſi ſeruus ignoranti domino poſſeſſionem quæſierit, & eo ſciẽte ut doc. uolunt uſucapere cœperit, captiuitate domini uſucapio interrumpetur, ſed non poſſeſſio ſecundum* Bartol.*hic in ſua theorica poſt oppo. & ſic dominus reuerſus ſemper fingetur poſſediſſe, ſed nõ uſucepiſſe, quod eſt abſurdum:* Cum *difficilius interrumpatur uſucapio, quæ iuris eſt, quàm poſſeſſio, quæ eſt facti, ut ſupra in ſecunda concluſione pleniſſime demonſtrauimus dicta.l. deniq; ex quib. cau. maio. & d.§. codicilli de capti. & cum uſucapio ſit*

effectus poſſeſſionis d.l.iij. ſupra eo.lex non facile patitur ſublato effectu cauſam inutiliter remanere l.nõ dubium cum not.C.de legi.

NON *obſtant ea, quæ ſupra pro opi.Bartol. & communi adducta fuere, quoniam ſingulis reſpondetur.Et primo ad tex.in l.quod ſeruus, quod ibi ſemper loquitur de re peculiari, æquiparando hos duos caſus in ſeruo peculiato,ſcilicet rem acquiſitam ex peculio, uel aliunde quàm ex peculio, puta ex ſtipulatione uel donatione : quoniam utroque modo quæſita per ſeruum peculiatum cenſentur peculiaria.quicquid enim a ſeruo peculiato iuſtè acquiritur, in peculium computatur, ut ibi expreſſe dicitur,& eſt notabilis & uera declaratio ad illum tex.*

AD *l. ſi me.§. fi. reſpondetur primum uerſiculũ ibi,* ſeruus quoque meus ignoranti mihi, *intelligi de ſeruo peculiato, uerſiculum uero finalem, quatenus de ſeruo a nemine poſſeſſo loquitur, intelligi de ſeruo nullius,qui,ut procurator mandato alicuius, ei poſſeſſionem acquirere poteſt iuxta tex.in d.l.i. C.de acqui.poſſe.& in d.l. ſi procurator de acquiren. re.domi. Ad tex.in.§.per ſeruum, qui in fuga,reſpõdetur ſeruum fugitiuum,quandiu a nullo adhuc poſſeſſus eſt, ipſi domino acquirere l.per eum in fi.de acqui.poſſe.licet peculium amplius minuere non poſſit, neq; enim liberam peculij adminiſtrationem amplius habere cenſetur,ut domino præiudicet, ſecus ut prodeſſe queat, & peculium conſeruare.l. Pomponius de*

acqui.poſſe.& l.i.in fi. ibi ne ſeruorum fuga ex quacunq; cauſa dominis fiat damnoſa. C. *de ſer. fugiti.& l.non ſolum.§.fi.infra eo. ubi ſerui deteriorem dominorum conditionem facere nõ poſſunt, argumento pupillorũ, qui ſine tutore ſibi prodeſſe poſſunt,non obeſſe.§ pupillus Inſti.de inutil.ſtipulatio.l. pupillus ſupra de acqui. re.domi.* Ad l. *nunquã.§. ſi ſeruus, reſpondetur uerba ſimul & cõiunctim poſita diſtincte intelligenda eſſe,ut ſingula ſingulis cõmode referantur l. eã quã.C. de fideicõ.l.iudices cum glo.C. de ſenten.& interlocutio.Proinde uerbũ illud* pecu-liari *ad ſeruũ refertur, uerbũ* meo nomine *ad filiũ: & ſic eo modo per utrumq; dominus & pater, etiam ignorantes,& poſſidere,& uſucapere poſſunt. nec aliter intelligi poteſt, quia Bartol.& omnes extra cauſam peculiarem planè fatentur domino ignoranti ſeruum uſucapere non poſſe: cuius oppoſitum tex. ille probaret, contra etiam alia iura manifeſta, niſi ſic, ut ſupra, diſtinguendo intelligeretur.* Ad *tex. in §. factæ de capti. reſpondetur ſecundum uerum intellectum illa uerba* peculiari nomine *in fi. poſita etiam ad caſum proxime præcedentem referri ut utcunque qualificet, ac determinet iuxta tex. in l. fin.de reb. dub. ubi finalis clauſula non ſolum ad proxima, ſed etiam ad omnia præcedentia refertur, quæ eadem ratione clauduntur.& ita illum tex. ſupra in controuerſia Iuliani & Marcelli pleniſſime declarauimus. alioquin extra cauſam peculiarem paria ſunt per ſe, uel per ſeruum uſucapere, ut recte Marcellus ibi definiuit, & omnes fatentur.* Ad *tex.*

in.§. Item uobis, reſpondetur tex. ibi, dum loquitur de proprietate & poſſeſſione, intelligendum eſſe de poſſeſſione conſecutiua ad ipſam proprietatem, non de ſeparata per ſe & principaliter conſiderabili. Sicut enim per procuratorem dominium non principaliter, ſed in conſequentiam poſſeſſionis acquiritur l. per procuratorem. C. de acqui. poſſeſſio. ſic per ſeruum poſſeſſio non per ſe, ſed in conſequentiam domini, etiam ignoranti domino, acquiri poteſt: multa enim per conſequentiam tolerantur, quæ principaliter denegantur l.i. de autho. tuto.l.uni. de condi. & demonſt. Vel dicere poſſumus ſeruum ignoranti domino naturalem tantum poſſeſſionem acquirere poſſe, non etiam ciuilem, per quam fit uſucapio, niſi in peculiaribus. Eo enim ipſo, quod ſeruus rem naturaliter tenet, ipſe dominus tenere uidetur d.§. item uobis uerſic. Cuiuſcunque enim rei poſſeſsionem adepti fuerint, uos poſsidere uidemini. *& ita etiã reſpõdetur ad tex. in d.l.ij. pro ſoluto, ubi poſſeſſio per procuratorem ignoranti domino quæritur, licet non quæratur uſucapio.*

AD ultimũ de æquiparatione ſerui & procuratoris, reſpondetur æquiparationem procedere, quo ad effectum, non quo ad modum: ſi quidem in effectu per utrunq; ignoranti domino poſſeſſio acquiri poteſt, ſed diuerſo modo: ſanè per procuratorem mediante generali mandato dicta l. ſi procurator. de acqui. re. domi. per ſeruum uerò peculiari nomine dicto §. quæſitum de acquiren. poſſeſſio. & dicta.l.ij.§.

Celſus pro empto.cum alijs iuribus ſupra allegatis.Tandem in hoc paſſu conclude ſeruum extra cauſam peculiarem poſſe domino ignoranti poſſeſſionem conſecutiuam uel naturalem tantum facultatem acquirere,per quam non fit uſucapio. Cæterũ poſſeſſio ciuilis, per quam fit uſucapio,non niſi ex cauſa peculiari domino quæri poteſt.& ita conciliantur omnia iura prædicta & opiniones.neq; enim dominus ciuiliter poſſidere poteſt,niſi eius animus interueniat.l.nemo . C. de acqui.poſ.l.iij.§.ſaltus eo.ti.cum uulgaribus. licet prædictæ cõſiderationi obſtare nonnihil uideatur tex.ſubtiliter inductus in l. quemadmodum de acqui.poſſeſ.

DECIMA *elicitur concluſio ibi,* per ſe uel ſeruos , *precia eſſe extra cauſam peculiarem per ſe uel ſeruos poſſidere, & uſucapere. Nam utroque caſu poſſeſſio & uſucapio domini captiuitate rum = puntur,ut in princ.huius legis.& ita intellexit Marcellus.in d.§.factæ de capt.exiſtimans Iulianũ in non peculiaribus diſtinxiſſe inter poſſeſſionem domini & ſerui:cum tamẽ Iulianus diſtinxerit inter peculiarem poſſeſſionẽ & non peculiarẽ:& ita uterq; in caſu ſuo recte locutus eſt, & Claudius ita Iulianũ declarauit. Nec obſt.diſti.Bar.hic in pen.oppo. inter poſſeſſionẽ,et uſucapionẽ, quia cõfunditur p tex.in d.l.nunq̃.§.ſi ſeruus infra eo.& per rationes manifeſtas.Ná extra cauſam peculiarem dominus ſemper poſſidet animo ſuo , licet corpore ſerui d.§. ſaltus. igitur captiuato animo neceſſe eſt poſſeſſionem interrũpi d.l.cum hæredes.§. i.de acqui.poſſeſſio . & d.l.deniq; ex quib.cau.maio.*

Pæterea

Præterea abſurdum foret ſolam uſucapionem, quæ iuris eſt, & facilius conſeruatur interrumpi, poſſeſſione ipſa, quæ magis facti eſt, integra remanente l. traditio in fin. de acqui. re. domi. & faciunt ea, quæ in præcedenti concluſione contra Bartol. *& communem deducta fuerunt.*

VNDECIMA *elicitur concluſio ibi,* nam hæreditates, *quòd hæreditatis appellatione, proprie & ſimpliciter uenit hæreditas iacens per mortem domini naturalem, & nondum adita per hæredem l. prima. §. ueteres cum ibi not. de acquiren. poſſeſſio. l. i. §* Scæuola *ſi quis teſta. liber. l. hæreditas de acqui. re. domi. l. delata de uerbo. ſignifica. ratio patet, quia uiuentis hæreditas dici non poteſt l. neminem de acquiren. hæredita. l. prima de hæredi. uendi. facit ad ſtatutum loquens de hæreditate ſimpliciter, ut de iacente, & nondum adita intelligatur. cum uerba ſtatutorum ſint ſtricte & proprie intelligenda l. quicquid aſtringendæ de uerbo. obligatio. l. prima. §. ſi is qui nauem de exercito. actio. l. non aliter de lega. iij.* Bartol. *&* Doct. *in. l. omnes populi de iuſti. & iu.* Vnde *quæri poteſt, an ſaltem comprehendatur ſtatuto hæreditas captiui, quæ ficta hæreditas dicitur ſecundum* Bartol. *hic in prima oppo. tertiæ partis, per tex. in. l. iij. § fin. de uerbo. ſignifica. & notat glo. in l. penul. de capti. & uideretur comprehendi, quoniam idem operatur fictio in caſu ficto, quod ueritas in caſu uero l. prima de adoptio. l. uni. in prnic.*

C. de rei uxo. actio. Reſpondeo negatiuè, quoniam uerba ſtatuti in caſu uero, non ficto, intelligi debent l.fin. ubi Bald. C. de his qui ueni. æta. impet. l.iij. §.hæc uerba de nego. geſt. Veruntamen dicendum eſt in omnibus inſcipiendam eſſe rationem ſtatuti, & mentem ſtatuentium, a quibus uerba ipſa regulantur l. quoniam indignum.C. de teſtamen.l.iij. C. de libe. præterit. c. ſecundo requris de appellatio. Cæterum in dubio uerborum proprietati inhærẽdum eſt dicto.§. ſi is, qui nauẽ, ibi in re dubia melius eſt edicti uerbis ſeruire. & dicta l. non aliter de lega.iij. cum uulgaribus.

DVODECIMA elicitur concluſio, ibi in quibuſdam uice perſonæ, quod hæreditas in multis caſibus loco domini habetur l. hæreditas in multis ſupra de acqui. re. domi. ſed quæritur, in quibus caſibus defuncti perſonam repreſentet? Reſpondeo, ubicunque nullum perſonæ factum de nouo requiritur dicta l. hæreditas. & l. mortuo de fideiuſſo.l.nouatio de nouatio.l. cum hæreditas C. depoſi. ubicunq; uero factum perſonæ, operæ'ue ſubſtantia deſideratur, hæreditas nihil poteſt, nec aliquem repræſentat dicta l.hæreditas in multis. Et ideo per ſeruum hæreditarium hæreditas acquiri non poteſt: quoniam animus adeuntis, qui facti eſt, expreſſe requiritur l. bonæfidei.§.primo & l.liber homo & l. per hæreditarium de acquirẽ. re. domi. & dicto.§. ueteres de acquiren.poſſeſſio. & l. per procuratorem de acqui=

ren. hæredita. Item nec poſſeſſio, quoniam in ea ac-quirenda, & animus, & corporalis apprehenſio re-quiruntur l. iij. §. Neratius de acquiren. poſſeſſio. Sed hæreditas iacens animum non habet dicto. §. Scæuola. & l. iuſto. §. fina. & l. fin. in fi. infra eo. Item nec uſusfructus hæreditati iacenti acquiri poteſt, quia requirur uera perſona, quæ realiter utatur fruatur: eſt enim ius mere perſonale dicta l. hæreditas in mul-tis. & l. uſusfructus de ſtipulatio. ſeruo. Iuxta præ-dicta non inſubtiliter quæri poteſt, cur hæreditas iacens defuncti potius quàm hæredis perſonam re-præſentet. §. ſeruus autem Inſtit. de hæredib. inſti. & de ſtipulatio. ſeruo. in princ. Reſpondet glo. in di-cto. §. ſeruus, quam doct. communiter ſequuntur, quia defuncti perſona certa eſt; hæredis uero incer-ta. quæ ratio non placet, quandoquidem homine mortuo nihil eſt incertius l. iij. cum glo. in uerbo in-certo. C. ſolu. matrimo. Ego aliàs dicebam in cauſa eſ-ſe repugnantiam ſubiecti. nam hæreditas, ſi hære-dem repræſentaret, pro adita haberetur, quo caſu nõ amplius dici poſſet hæreditas dicto. §. ueteres cum ibi not. l. poſt aditam. C. de impube. ſubſti. & ita in ſimili arguit glo. in l. per hæreditarium de acquiren. re. domi. Sed nec iſta ratio placet, quoniam ea at-tenta ſequeretur, quòd nec etiam defunctum repræ-ſentare poſſet, nam tanquam uiuentis hæreditas fin-geretur contra tex. in l. neminem de acquiren. hære-dita. & in l. prima de hæredi. & actio. uendi. Qua-re puto ueram rationem eſſe, quod ideo magis de-

functum, quàm hæredem repræſentet, quia reſpe-ctu defuncti nullum factum de nouo requiritur, ſed ſufficit ſola iurium conſeruatio, & eorum quæ ipſo uiuente inchoata fuerunt dicta l. cœptam infra eo. ſed reſpectu futuri hæredis opus eſſet fingere aliquod nouum factum, ſcilicet aditionis, & apprehenſæ poſſeſſionis l. cum hæredes in princ. & §. primo de acquiren. poſſeſſio. & conſequenter in defuncto una tantum fictio in genere ſufficit, ſcilicet eum adhuc uiuere, per quam ſolam fictionem inductiuam citra ullum factum ab ipſa hæreditate refertur. Cæterum in hærede multiplex æquè principalis fictio requireretur, nempe aditionis, apprehenſionis, & aliorum, quæ perſonalem operam deſiderare uidentur. & hac ratione peculiaria conſeruantur, quia nullum factum de nouo requirunt; ſed ſufficit ſola uoluntas defuncti ſemel declarata dicto. §. Item acquirimus. & dicto. §. quæſitum. De nouo autem, etiam peculiari nomine, hæreditas acquirere nihil poteſt: quia noua acquiſitio nouum perſonæ factum requirit, & hic eſt uerus ſenſus l. fin. infra eo. licet glo. Bartol. & plerique uiolando tex. aliter ſentiant. Conſtat enim hæreditatem iacentem, non niſi in retinendo & conſeruando, perſonam poſſe repræſentare, non etiam in acquirendo: ne, ut dictum eſt, multiplex fictio cumuletur dicta l. cœptam. hæredem uero referre non poſſet, niſi reſpectu acquiſitionis. igitur relatio hæreditatis ad defunctum neceſſario facta eſt ex quadam fictione, iure ſingulari ſuffulta

l. penul.§.nondum infra eo. Nam ſi hæreditate iacente, etiam iura inchoata, uel quæſita deficerent, uel interrumperentur, nullus facile inueniretur hæres, qui defuncti famam pudoremq; ſuſciperet, ut inquit Plinius ſecundus epiſtol. iiij. ad Caluinum libro ſecundo, & ſic tam publica, quàm priuata utilitas intercideret l. & quia de interroga. actio. §. primo Inſtit. quibus manu. non licet. Verum prædictis obſtare uidetur, quandoquidem etiam in retinendo, & conſeruando animus requiritur l. qui uniuerſas. §. quod per colonum, de acquiren. poſſeſſio. & tamen animus eſt facti, & hæreditati iacenti non tribuitur dicta l. bonæfidei. §. primo de acquiren. re. doml. & dicto. §. Scæuola. Ad hæc reſpondeo, quòd in conſeruandis uiribus, animi factum non requiritur: quia etiam ignorantibus procedunt, & ab hæreditate citra animum conſeruantur dicta l. cũ hæredes in princi. de acquiren. poſſeſſio. ſed in retinenda poſſeſſione, quoniam facti eſt (ut late ſupra oſtendimus) animus deſideratur dicto. §. retineri. & conſequenter ab ipſa hæreditate poſſeſſio nõ conſeruatur, ſed iure quodam ſingulari ſine poſſeſſione uſucapio cœpta perficitur dicta l. cœptam & dicta l. ſine ſupra eo. Nec me mouet, quod tempus iacentis hæreditatis prodeſt hæredi ad uſucapiendum: quoniam illud ſpecialiter per fictionem tranſlatiuam conceditur, per quam hæres ſtatim adita hæreditate iam a morte ipſius defuncti immediate ſucceſſiſſe intelligitur, atque hæres retro fuiſſe fingitur l. hæres quandocunq; de ac-

quiren. hæredi.l. ſi ex re.§. fin. de ſtipulatio. ſeruo. quemadmodum dicimus in legato, quod a morte teſtatoris ad legatarium pertinere cenſetur, ſi fuerit agnitum l.a Titio cum glo. in uerbo recta de furtis. & hac ratione poſſeſſio defuncti continuatur hæredi, ſi modo per eum fuerit apprehenſa, & medio tempore a nemine occupata: nam occupatio medij impedit extrema coniungi l. poſſeſſio infra eo.§. diutina Inſti.eo.l. ſecunda & l. ſuper.C.de acquiren.poſſeſſio. Et ſi dicatur, attenta ergo prædicta fictione translatiua, per quam hæres immediate defuncto ſucceſſiſſe creditur, nulla inuenietur hæreditas iacens, & quæcunque de hæreditate iacente dicuntur inutilia reddentur? Reſpondeo, quòd dicta fictio translatiua, per quam hæres defuncto coniungitur, in iuribus tantum procedit, & eorum reſpectu hæreditas iacuiſſe non intelligitur: ſecus in his, quæ (ut dictum eſt) in facto, uel opera perſonæ conſiſtunt dicta l. hæreditas in multis de acquiren. re. domi. Et ideo in ſuis hæredibus non datur hæreditas iacens propter dominij continuationem l. in ſuis de libe. & poſthu.l.in ſuis de ſu. & legi.l. cum hæreditas, ubi glo. & doct.C. depo. §. ſui Inſtit. de hære. quali. & differen. Et in ſuis non habet locum titulus pro hærede l. ſecunda.§. fina. infra pro hære.l. nihil, cum ibi not.C.eod. titu. Nam uiuo patre quodammodo domini exiſtimantur, & naturalis poſſeſſio penes illos fuiſſe cenſetur dicto §. fina. pro hære. & ad propriam magis, quàm ad alienam ſucceſſionem aſpirare creduntur l.prima.§.

largius de ſucce. edic.l. ſcripto in fin· unde libe.l.cum ratio de ba. damnato.l. nam & ſi parentibus in fin. de inoffi. teſta. cum ſimilibus. Nec *quicquam facit, quod ſui propter beneficium abſtinendi ad inſtar extraneorum redacti uidentur l.neceſſarijs de acquiren. hæredita.l. ſi filius, qui patri de uulga. quia reſpondeo beneficium abſtinendi ipſo iure non competere, ſed ita demum, ſi realiter agnoſcatur*. Potẽtia *enim abſtinendi non impedit legis obligationem, & prætoris authoritas ciuiles obligationes auferre non poteſt §. quos autem* Inſtit.*de bono. poſſeſſio.l. prima. §. qui ſunt, ſi quis omiſ. cau.teſta.l.uni. de conditio. & demonſtra. & ideo fundata eſt creditorum intentio contra filium, quatenus doceat ſe realiter abſtinuiſſe dicta l. neceſſarijs, ibi* tamen in eos actio non detur, ſi uelint relinquere hæreditatem. *oportet igitur uoluntatem prius declarari, quàm ab oneribus & nexibus paternis abſoluti cenſeantur. & ita doct. communiter tranſeunt*. Sic *etiam, quo ad fictionis modum, ſui ab extraneis differunt, quia in exteaneo hærede fictio a morte defuncti incipit; in ſuis autem iam uiuo patre fictio initium capit d.l. in ſuis.& d.l.ij.§.fin.pro hærede.*

DECIMA TERTIA *concluſio elicitur ibi,* ideoq; in ſucceſſoribus locũ habere uſucapionem : *quod hæreditas ficta in fauorem hæredis idem operatur, quod uera, conuenit tex. in dicto §.*

facta de capti. ibi Iulianus ſcribit hæredibus ſuo tempore impleri uſucapionem. *Oppono quòd immo hæreditas ficta plus operetur, quàm uera, & conſequenter quòd fictio potentiam ueritatis excedat. Nam uera hæreditate iacente per mortem domini naturalem, ſeruus hæreditarius, etiam ex cauſa peculiari, de nouo poſſidere, uel uſucapere non poteſt dicta l. fina. §. fina. infra eod. Et tamen hæreditate, per captiuitatem domini ficte iacente, poſſunt interim ſerui hæreditarij peculiari nomine de nouo poſſidere, & uſucapere dicta l. iuſto. §. fina. infra eod. dicta l. penul. de cap. & facit tex. hic in uerſic.* quemadmodum enim poſtliminio reuerſus plus iuris habere poteſt &c. *comparatiue non interrogatiue legendo, ut ſuperius admonui. neque enim dictio* quemadmodũ *cum dictione* enim *ullo pacto per modum interrogationis legi poteſt, ut temere doctores uoluerunt: ſed per modum comparatiuæ rationis. Bartol. ut hanc difficultatem euaderet, coactus fuit uiolare tex. in dicta l. fin. §. fina. infra eo. & fingere neſcio quod peculium, deſtinatione ipſius ſerui conceptum, uolens illum tex. uere loqui in non peculiaribus poſt glo. ibi: cuius errorem ſequi maluit, quàm ueram eiuſdem gloſ. opinionem in dicta l. penulti. de capti. Quare reiectis erroribus tam manifeſtis, omnino tenenda eſt differentia inter hæreditatem captiui fictam & ueram: ut ſcilicet pendente captiuitate,*

peculiaria de nouo acquiri, & poſſideri poſſint propter ſpem poſtliminij: iacente uero hæreditate per mortem domini naturalem, nihil de nouo poſſideri, uel uſucapi poſſit iuribus præallegatis, quæ euitari non poſſunt. & pro cauſa differentiæ amplectenda eſt ratio domini Andreæ Piſani (licet a Bartolo reprobata) cum pleniori tamen declaratione. Nam licet mortuus apud hoſtes, ante captiuitatem, & ſeruitutem deceſſiſſe fingatur, attamen pendente captiuitate hæreditas non fingitur iacuiſſe in præiudicium ſpei poſtliminaris. Et ideo quamdiu dominus naturaliter uiuit, propter ſpem poſtliminij capacitas eius, & ſeruorum adhuc conſideratur, poſſuntqúe ſerui interea ex cauſa peculiar i, & de nouo poſſidere, & uſucapere: ſed poſt mortem domini naturalem talis capacitas nec re, nec ſpe, amplius conſiderari poteſt. Igitur peculiaria fundamentum dominicæ uoluntatis non habent, ut de nouo poſſint inchoari. Ad hoc enim ut in omni actu peculiari conſenſus ſeu animus domini concurrere intelligatur dicta l. peregre. §. quæſitum de acquiré. poſſeſſio. oportet dominum naturaliter uiuere & ſupereſſe, ne uel mortuum conſentire fingamus, uel duplicem eodem reſpectu fictionem cumulemus, ſcilicet & defunctum uiuere, & conſentire, contra not. in l. prima. C. de do. pro. Et ſi dicatur, dominus captiuus per ſeruum poſſidere non poteſt l. neque ſeruus ſupra eo. ergo quod a domino non poſſidetur,

per ſeruum uſucapi non poteſt dicta l. fina. § fin. infra eod. Reſpondeo, *quod uirtute capacitatis domini in ſpe poſtliminij fundatæ, per ſeruos peculiaria poſſidentur. tex. autem in dicta l. neque ſeruus, in non peculiaribus loquitur, ut glo. ibi recte declarat.* Ex *prædictis igitur duplex ad hunc tex. limitatio colligi poteſt, ut regula hic in fin. poſita, quòd hæreditas iacens perſonam defuncti repræſentat, procedat in ijs, quæ ſunt iuris, & nullum perſonæ factum deſiderant dicta l. hæreditas in multis.* Secundo *ut procedat in ijs tantum, quæ uiuente defuncto inchoata fuerunt dicta l. fina. §. fina. infra eod.* Vnde *infertur, quòd mortuo domino apud hoſtes, & ſic hæreditate uere iacente, ſerui hæreditarij nihil de nouo, etiam peculiariter, poſſidere, uel uſucapere poſſunt: uſucapionem tamen cœptam perficere iure quodam ſingulari non prohibentur dicta l. cœptam. facilius enim aliquid compleri permittitur, quàm de nouo inchoari l. patre de his qui ſunt ſui cum uulga. & hoc reſpectu argumentum glo. &* Bartol. *recte procedit, quòd ſcilicet non magis operari debet hæreditas captiui, quàm liberi, nimirum de uera hæreditate captiui apud hoſtes defuncti intelligendo: ſecus in hæreditate ficta captiui adhuc uiuentis, quæ propter ſpem poſtliminij domini capacitate fouetur.* Cætera *uero, qualiter hæreditas defunctum repræſentet, uideantur per gloſ.* Bartol. *& docto-*

res in l. ſi mihi & Titio. §. primo per illum tex. de legatis primo.

VLTIMA erit concluſio, quod quæcunque dominis reuerſis poſtliminio competunt, eadem & eorum ſucceſſoribus per legem corneliam conceduntur: & ita uoluit hic Marcellus recte percæptus. facit tex. in dicta l. bona in princ. de captiui. & rationem huius concluſionis ſuperius in declaratione textus plenè explicauimus per tex. in l. ſi pactum in fin. de probatio: & in l. ſcripto unde libe. & ita amplectenda eſt litera affirmatiua, quæ longe probabilior eſt, & iuriſconſultorum menti, ac communibus regulis congruentior. Qui enim negatiuam ſequuntur, multa inepta, & ridicula præſupponunt. Primum, quod Iulianus notauerit Marcellum longo tempore poſteriorem, a quo ipſe notatus fuit, ut paſſim in Pandectis legitur. Secundo, quòd Iulianus de lege cornelia dubitauerit in peculiaribus; & Marcellus reſponderit de non peculiaribus. Tertio, quòd dictio quemadmodum eum dictione enim cauſali ſtet interrogatiue contra naturam uerborum, quod & nuſquam lectum eſt. Vltimo, quod ubi poſtliminio locus eſt, lex cornelia non proſit hæredibus: quod euidentiſſime falſum eſt, ut patet ex ſupradictis. Proinde reiecto communi ſenſu, & negatiua lectione, tene quæ ſupra euidentibus argumentis, iuribus, &

rationibus per nos comprobata fuerunt. ad laudem ſummi Dei, cui ſoli honor, & gloria.

Dictabat Paduæ Gribaldus Calendis Iulij.

M D X L V I I I.

F I N I S.

Apud Gualterium Scotum.
M D L I I.

ANT 131 9502